

QORXUDAN UZAQ ZORAKILIQDAN UZAQ

Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında Avropa Şurası Konvensiyası CETS No. 210

Parlament üzvləri üçün stolüstü kitab

Qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının qarşısının alınması və onlarla mübarizə haqqında Avropa Şurasının Konvensiyası (İstanbul Konvensiyası)



Parlament üzvləri üçün stolüstü kitab

Avropa Şurasının Qadınlara qarşı zorakılıq
və məişət zorakılığının
qarşısının alınması və ona qarşı
mübarizə haqqında Konvensiyası
(İstanbul Konvensiyası)

Sənəd ekspert məsləhətçi Hilari Fişer (*Hilary Fisher*) tərəfindən, Avropa Şurası Parlament Assambleyasının Bərabərlik və Ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi üzrə Komitəsinin Katibliyi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində hazırlanıb.

Kitabın üz qabığının dizaynı və tərtibi Avropa Şurası Sənədlər və Nəşrlər İdarəsinə məxsusdur.

Bərabərlik və Ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi üzrə Komitənin Katibliyi

Avropa Şurası Parlament Assambleyası

F-67075 Strasburq Cedex

Tel: +33 (0)3 90 21 47 78

Faks: +33 (0)3 90 21 56 49

<http://assembly.coe.int>

© Avropa Şurası, yenidən nəzərdən keçirilmiş versiya, 2016

Avropa Şurasında çap edilib

Table des matières

Avropa Şurası haqqında	5
Parlament Assambleyası və “Zorakılıqdan azad qadınlar” Parlament Şəbəkəsi haqqında	7
Parlament Assambleyasının Sədri tərəfindən Ön söz	9
Qadınlara qarşı zorakılıq üzrə Baş məruzəçinin müraciəti	11
Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında Konvensiyanın dəstəklənməsində parlament üzvlərinin rolu	13
Avropa Şurası Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında Konvensiyası (CETS № 210, “İstanbul Konvensiyası”)	15
Nə üçün Konvensiya?	15
Konvensiya nələri əhatə edir?	20
Vahid siyasət və məlumatların toplanması	23
Qabaqlayıcı tədbirlər	25
Müdafiə və dəstək	28
Maddi hüquq	31
İstintaq, məhkəmə təqibi, prosessual hüquq və qoruyucu tədbirlər	39
Miqrasiya və sığınacaq	42
Monitorinq mexanizmi	44
Digər beynəlxalq sənədlərlə əlaqə	46

Yekun müddəalar	46
Avropa Şurası Baş katibinin müavini tərəfindən son söz	49

Əlavələr

Avropa Şurasının Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında Konvensiyası (CETS № 210)	51
Qadınlara qarşı zorakılıqla bağlı Parlament Assambleyasının qətnamələri və tövsiyələrinin siyahısı (2000-2014)	99
Qadınlara qarşı zorakılıqla bağlı Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin presedent hüququ siyahısı	101
Digər müvafiq beynəlxalq sənədlər və standartların siyahısı ...	105

Avropa Şurası haqqında

Avropa Şurasına 47 ölkə daxildir. Bu da faktiki olaraq Avropa qitəsinin tamamını əhatə edir. Təşkilatın məqsədi İnsan Hüquqları və Əsas Azadlıqların müdafiəsi haqqında Konvensiyaya (Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyası) və şəxslərin, o cümlədən qadın və qızların müdafiəsi üzrə digər sənədlərə əsaslanan ümumi demokratik və hüquqi prinsipləri inkişaf etdirməkdən ibarətdir. 1990-cı ildən bəri Avropa Şurası qadınlar və qızları gender əsaslı zorakılıqlardan qorumağı fəal şəkildə təbliğ edir. Qadınları zorakılıqdan qoruma haqqında (2002)5 sayılı Təvsiyənin qəbul edilməsi, 2006-2008-ci illərdə isə qadınlara qarşı zorakılığı, o cümlədən məişət zorakılığını pisləyən və bütün Avropanı əhatə edən kampaniyanın keçirilməsi buna sübutdur.

www.coe.int/conventionviolence
conventionviolence@coe.int

Parlament Assambleyası və “Zorakılıqdan azad qadınlar” Parlament Şəbəkəsi haqqında



Parlament Assambleyasını təşkil edən nümayəndələr Avropa Şurasına üzv olan 47 dövlətin milli parlamentlərini təmsil edirlər. Onlar ildə dörd dəfə görüşərək aktual məsələləri müzakirə edir, Avropa hökumətlərinə təşəbbüslərlə müraciət edərək hesabatlar hazırlayırlar. Bu parlament üzvləri onları seçən 800 milyon Avropalının adından çıxış edirlər. “Zorakılıqdan azad qadınlar” Parlament Şəbəkəsi ilk dəfə qadınlara qarşı zorakılıqla mübarizə kampaniyası (2006-2008) çərçivəsində yaradılmışdır. Həmin müddət ərzində 40-a yaxın milli parlament Avropada 200-dən artıq müxtəlif növ tədbir həyata keçirərək qadınlara qarşı zorakılığı pisləmiş, parlament üzvləri və cəmiyyət arasında maarifləndirmə işləri aparmış, bu bəlanın qarşısını almaq üçün

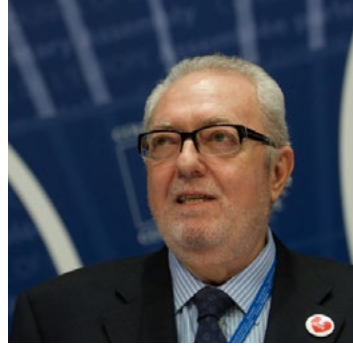
qanunlarda dəyişiklik edərək qurbanların qorunması və günahkarların məhkəməyə cəlb edilməsini təmin etmişlər. Özünün 1635 (2008) sayılı “Qadınlara qarşı zorakılıqla mübarizə: Avropa Şurası Konvensiyasına doğru” Təvsiyəsi ilə Assambleya kampaniyanın bitməsinin Şəbəkənin sonu demək olmadığı qərarına gəlib. Əksinə, bu, parlament üzvləri arasında informasiyanın mübadiləsinin genişləndirilməsi və onların birgə fəaliyyətlərdə sıx əməkdaşlıq etmələri üçün yeni və güclü vasitədir. Şəbəkə Parlament Assambleyasına üzv olan və müşahidəçi statusuna malik dövlətlərin eləcə də Demokratiya naminə Tərəfdaşların nümayəndə heyətlərindən ibarətdir. Ona Şəbəkənin Siyasi Koordinatoru olaraq fəaliyyət göstərən qadınlara qarşı zorakılıq üzrə Baş məruzəçi sədrlik edir. İstanbul Konvensiyasının Nazirlər Komitəsi tərəfindən qəbul olduğu vaxtdan bəri Şəbəkə bu Konvensiyasının təşviq edilməsinə töhvəsini verməni özünə başlıca məqsəd olaraq qoymuşdur. 1 avqust 2014-cü ildə 10 müvafiq ratifikasiya ilə İstanbul Konvensiyası qüvvəyə minmişdir. Şəbəkə gələcək ratifikasiyaları sürətləndirmək və Konvensiyanın səmərəli şəkildə icrasını təmin etmək üçün fəaliyyətini davam etdirəcək.

[www.assembly.coe.int/stopviolence/
womenfreefromviolence@coe.int](http://www.assembly.coe.int/stopviolence/womenfreefromviolence@coe.int)

Parlament Assambleyasının Sədri tərəfindən Ön söz

1 avqust 2014-cü ildə Avropa Şurasının Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında Konvensiyası (İstanbul Konvensiyası) güvvəyə mindi.

Bu Konvensiya bütün Avropadakı və onun sərhədlərindən kənar da zorakılığın qurbanı olan milyonlarla qadına güclü signal göndərir. O, son illər ərzində bu yenilikçi sənədin daha geniş şəkildə tanınması və qadınlara qarşı zorakılığın hər kəsi narahat edən məsələ olması istiqamətində çalışmış vətəndaş cəmiyyəti və Parlament Assambleyası da daxil olmaqla Avropa Şurasının göstərdiyi cəhdləri mükafatlandırır.



İstanbul Konvensiyası bir çox baxımdan inqilabçı xarakter daşıyır. Bir tərəfdən qadınlara qarşı olan zorakılığı insan hüquqlarının pozulması və ayrı-seçkiliyin bir forması kimi tanıyır. Digər tərəfdən isə bir sıra hərəkətləri (fiziki zorakılıq, cinsi zorakılıq, məcburi evlilik, qadın sünneti, məcburi abort və cinsi qısınma) cəzalandırmaqla bu zorakılıqda sıfır dözümlülük əldə etməyə çalışır.

İstanbul Konvensiyasını artıq ratifikasiya etmiş dövlətləri təbrik etmək istəyirəm. Avropa Şurasının bu sənədi hələ də imzalamamış və ya ratifikasiya etməmiş üzv dövlətlərindən olan parlament üzvlərini İstanbul Konvensiyasının imzalanmasını, ratifikasiyasını və icrasını təşviq etmək istiqamətində cəhdlərini artırmağa dəvət edirəm.

Sizi bu stolüstü kitabı Konvensiyanın aydın şəkildə başa düşülməsini təmin etmək üçün praktiki vasitə kimi istifadə etməyə dəvət edirəm. O, Konvensiyanı təşviq etmə fəaliyyətlərinin aparılması, bu unikal sənədi anlamaq üçün açarların verilməsi məqsədilə istifadə edilə bilər. Sizi həmçinin Strasburqda mütəmadi görüşlər təşkil edən “Zorakılıqdan azad qadınlar” Parlament Şəbəkəsinin fəaliyyətini izləməyə dəvət edirəm. 2006-cı ildən bəri bu Şəbəkənin üzvləri qadınlara qarşı zorakılıqla mübarizə, öz parlamentlərində və ictimaiyyət arasında marifləndirmənin aparılması üçün standartların daşıyıcıları olub. Onların üzv dövlətlər tərəfindən imzalanmaları və ratifikasiyaları təşviq etmək üçün durmadan göstərdikləri cəhdlər olmasa idi Konvensiyanın qüvvəyə minməsi qeyri-mümkün olardı.

Monitoring Komitəsi olan GREVIO təsis edildi. Konvensiyanın tətbiq edilməsində oynadıqları böyük rola görə milli parlamentlər onun monitoring edilməsinə dəvət edilir. Parlament Assambleyası da monitoringdə tam iştirak edəcək və bu müqavilənin ona verdiyi nümunəvi dəyərləndirmə rolu ilə öhdəliklərini yerinə yetirəcək.

Monitoring Komitəsi olan GREVIO təsis edildi. Konvensiyanın tətbiq edilməsində oynadıqları böyük rola görə milli parlamentlər onun monitoring edilməsinə dəvət edilir. Hamımızı zorakılığın olmadığı gələcəyin tez bir zamanda realıq olmasına dəvət edir. Qadınlar uzun zamandan bəridir bunu gözləyir.

Pedro Aqramunt
Avropa Şurası
Parlament Assambleyasının Sədri

Qadınlara qarşı zorakılıq üzrə Baş məruzəçinin müraciəti

Qadınlara qarşı zorakılıq, o cümlədən məişət zorakılığı, Avropada insan hüquqlarının ən ciddi pozuntularından biridir. Bu, ən çox yayılmış cinayət növlərindən biridir. Lakin bu məsələ ilə bağlı hələ də güclü sosial təzyiq mövcud olduğundan, qurbanların çoxu bunu həyatda qaçılmaz bir fakt kimi qəbul edir və bu barədə şikayətlənməkdən çəkinir. Rəsmi orqanlardan kömək istəməyə



özündə cəsəret tapan digər zərərçəkənlərin isə məsələləri bəzi hallarda ciddiyyə alınmadan geri göndərilirlər. Bəziləri isə ölkələrindəki hüquqi və siyasi bazada boşluq və çatışmazlıqların olması səbəbiylə heç bir müdafiə və ədalət yolu tapa bilmirlər.

Mən fəxr edirəm ki, Avropada insan hüquqlarının qabaqcıl müdafiəçisi olan Avropa Şurası bir daha öz roluna və mandatına sadıq qalaraq qadınlara qarşı zorakılığı ört-basdır edən pərdəni qaldırdı.

Parlament Assambleyası tərəfindən dəfələrlə və ardıcıl şəkildə edilən gender əsaslı zorakılığın yayılmış bütün formaları ilə mübarizə, onların aradan qaldırılması və günahkarların məsuliyyətə cəlb olunması üçün ən yüksək səviyyəli standartların yaradılmasını nəzərdə tutan sənədin işlənilib hazırlanmasını ehtiva edən müraciətin Avropa Şurası tərəfindən əməl edilməsindən çox məmnunam.

Üç il sürən birgə səylərdən sonra hal-hazırda İstanbul Konvensiyası kimi tanınan bu alət nəhayət qüvvəyə mindi.

Üzv dövlətlərimizin bir çoxu öz qanunvericiliklərini və siyasətlərini Konvensiyanın tələblərinə uyğunlaşdırmadan ibarət olan uzun və müfəssəl prosesdən sonra onu ratifikasiya etdi. Digərləri bu prosesə yeni başlayıb və onların ratifikasiyası Konvensiyanın tələblərini yerinə yetirmək üçün aydın siyasi iradələrindən xəbər verir. Avropa Şurası bu prosesi dəstəkləməyə davam edəcək.

Bu, uzun bir proses oldu amma yaxşı iş davam etməlidir.

Müstəqil ekspert qurumu GREVIO və Konvensiyada iştirak edən üzv dövlətlərin rəsmi nümayəndələrindən ibarət siyasi qurum olan Tərəflərin Komitəsi sayəsində,

Konvensiyanın güclü monitorinq rolu nəzərdə tutduğu Parlament Assambleyası və milli parlamentlərin

və nəhayət fəaliyyəti Konvensiya üçün siyasi dəstəyin artmasına xidmət edən “Zorakılıqdan azad qadınlar” Parlament Şəbəkəsinin sayəsində və parlamentarələrimizin lobbiciliyi, təzyiqi və şəbəkələşməsi olmadan həddindən artıq dəyərli olan bu standartın qüvvəyə minməsinə nail ola bilməzdik.

İstanbul Konvensiyasının sadəcə kağız üzərində qalmaması və real fəaliyyət göstərə bilməsini təmin etmək üçün biz hamımız əl-ələ verməliyik.

Bu bəlanın kökünü kəsmək və hər bir qadına qorxudan və zorakılıqdan uzaq yaşamasına imkan vermək üçün biz hamımız bir araya gəlməliyik.

Sahibə Qafarova
Qadınlara qarşı zorakılıq üzrə Baş məruzəçi
“Zorakılıqdan azad qadınlar”
Parlament Şəbəkəsinin Siyasi Koordinatoru

Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında Konvensiyanın dəstəklənməsində parlament üzvlərinin rolu

Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında Konvensiyanın dəstəklənməsində Parlament üzvləri həlledici rola malikdirlər.

Qanunverici orqanın nümayəndələri və siyasət formalaşdırıcı şəxslər olaraq parlament üzvləri prosesi Konvensiyanın imzalanması və ratifikasiyası mərhələsinə qədər apara bilərlər. Bundan başqa, onlar ratifikasiya prosesində birbaşa iştirak edirlər. Onların apara biləcəyi və aparmalı olduqları fəaliyyətlər bunlardır:

- ▶ Konvensiyanın dəstəklənməsi ilə bağlı hökumətlərinin rəyini öyrənmək;
- ▶ İmzalama və ratifikasiya prosesinin hansı mərhələdə olması ilə bağlı hökumətlərdən məlumat almaq;
- ▶ Konvensiya ilə bağlı milli səviyyədə xüsusilə də öz parlamentlərində müzakirələr təşkil etmək;
- ▶ Öz parlamentlərinin sənədləşmə mərkəzində müvafiq məlumat sənədlərinin olmasını təmin etmək;
- ▶ Qeyri-hökumət təşkilatları və vətəndaş cəmiyyəti arasında Konvensiya barəsində biliklərin artırılması məqsədilə təşəbbüslər irəli sürmək və dəstəkləmək;
- ▶ Konvensiyanı dəstəkləmək məqsədilə ictimai sorğu keçirmək;

- ▶ Konvensiyanın milli dillərə tərcümə edilməsini təmin etmək;
- ▶ Lazımi qanunvericilik və digər tədbirlərin Konvensiyanın tələblərinə uyğun şəkildə qəbul və tətbiq edilməsini təmin etmək;

İstanbul Konvensiyasından asılı olmayaraq belə, parlament üzvləri qadınlara qarşı zorakılığa son qoymaq məqsədilə bir sıra addımlar ataraq əhəmiyyətli töhfələr verə bilər. Bu töhfələrə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Qadınlara qarşı zorakılıq sahəsində qanunlar hazırlamaq və onların beynəlxalq standartları ən yüksək dərəcədə əks etdirməsini təmin etmək;
- ▶ Qadınlara qarşı baş vermiş zorakılıq halları haqqında milli səviyyədə sisteməlik məlumatlar toplanması ilə bağlı müraciət etmək;
- ▶ Zorakılıq qurbanlarına yardım edən xidmət qurumlarına lazımi resursların ayrılmasını təmin etmək.

Nəhayət, cəmiyyətin fikrinə təsir edə bilən şəxslər olaraq parlament üzvləri mentalitetlərin təkamülünə töhfə verə biləcək imtiyazlı mövqeyə sahibdirlər. Bu məqsədlə, onlar:

- ▶ mətbuat vasitələri də daxil olmaqla ictimaiyyət arasında qadınlara qarşı zorakılığı pisləmək və inkar etmək məqsədilə güclü mövqə nümayiş etdirməli;
- ▶ qadınlara qarşı zorakılığın tamamilə aradan qaldırılması məsələsini öz partiyalarının siyasi proqramlarına daxil edilməsi üçün lobbiçilik fəaliyyəti aparmalı;
- ▶ ictimaiyyət qarşısında etdikləri hər çıxışda qadınlara qarşı zorakılığın köklü surətdə aradan qaldırılması məsələsinə toxunmalı;
- ▶ ictimai rəyə təsir etmək imkanına malik olan digər şəxslərin məsələn, jurnalistlərin, yazıçıların, şou-biznes nümayəndələrinin də iştirakı ilə qadınlara qarşı zorakılıqla bağlı maarifləndirmə tədbirlərini təşkil etməlidirlər.

Avropa Şurası Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında Konvensiyası (CETS № 210, “İstanbul Konvensiyası”)

Nə üçün Konvensiya?

Faktlar və rəqəmlər

Çox böyük sayda qadın və gənc qız hər gün Avropa Şurası ölkələrində zorakılığa məruz qalır. Qadınlar və gənc qızlar məişət zorakılığı, cinsi zorakılıq, zorlama, məcburi evlilik və qadın sünneti kimi zorakılığın müxtəlif formaları ilə üzləşirlər. Zorakılıq həm də psixoloji ola bilər və buraya sözlə təcavüz, tənqid, təcrüd, təhdidlər, qısnama və təcavüz məqsədilə təqib daxildir. Zorakılığın fiziki olmaması onun daha az zərərli və ya daha az ciddi olması demək deyil. Zorakılıq edən şəxslər və qurbanlar cəmiyyətin bütün təbəqələrinə məxsusdurlar. Zorakılıqdan təkə ona məruz qalanlar deyil, həmçinin onun şahidi olmuş uşaqlar da travma alır.

Qadınlara qarşı zorakılığa müxtəlif yaşda olan və fərqli mənşələrə məxsus qadınlar məruz qalır. Lakin onlardan bəziləri buna xüsusilə həssasdırlar. Zorakılıq cəmiyyətdə qadınlar və kişilər arasında mövcud olan bərabərsizliklə dərinlən bağlıdır. O, dözümsüzlük və inkar mədəniyyəti ilə yaşadılır. Bu zorakılığın səbəbi cəmiyyətdə qadınlar və kişilərin qeyri-bərabər gücə sahib olmasıdır və o, məhz həmin qeyri-bərabərliyin nəticəsi olaraq meydana gəlir. Qadınlara qarşı qüvvələrin qeyri-bərabərliyindən irəlilə gələn ayrı-seçkilik və

rəftarlar onların zorakılıq hallarından can qurtarmasını çətinləşdirir. Onların üzleşdiyi zorakılıq çox vaxt öz cəmiyyətləri və ya rəsmi qurumlar tərəfindən ciddiyyə alınmır. Bu da onları gələcəkdə baş verə biləcək hətta ölümlə nəticələnəcək zorakılıq halları qarşısında daha da zəiflədir.

Təəssüf ki, qadınlara qarşı zorakılıq çox vaxt şəxsi məsələ olaraq qəbul edilir və bir çox qadın bunu ətrafa bildirmək istəmir. Şikayət etmək istədikdə isə öz ailələri və icmaları tərəfindən bu fikirdən daşındırırlar. Şikayətlərin əksik verilməsi istintaq, məhkəmə təqibi və sanksiya tətbiq etmə kimi məsələlərdə uğursuzluqlarla ağırlaşır. Bəzi işlər məhkəməyə qədər getmir, getsə belə zorakılıq edən şəxslər ən az cəza alırlar. İstintaq və məhkəmə prosesləri zamanı qurbanlara qarşı həssaslığın olmaması onların yenidən zorakılıq qurbanlarına çevrilməsilə nəticələnir. Bu isə qadınları zorakılıqdan şikayət etməkdən çəkindirir. Belə ki, müvafiq müdafiənin olmamasına görə şikayətlərin edilməsi onları gələcəkdə yenidən zorakılığın qurbanı olması riskini artırır.

Məişət zorakılığı dərin travmaya səbəb olan zorakılıq növüdür. Qurbanların böyük əksəriyyəti qadınlar və gənc qızlardır. Tədqiqatlar uşaqlara qarşı edilən fiziki zorakılıqla qadınlara qarşı məişət zorakılığı arasında əlaqə olduğunu göstərmişdir. Amma məişət zorakılığının digər formaları, yəni qocalara və kişilərə qarşı zorakılıq halları ilə bağlı az etibarlı araşdırma aparılıb. Bəzi kişiler məişət zorakılığına məruz qalsa da bu, qadınların üzleşdiyi zorakılığın təkrar olunma tezliyi və ciddiliyi ilə müqayisədə çox azdır. Kişilər zorakılığa özləri tərəfindən göstərilən zorakılığa cavab olaraq məruz qala bilərlər. Əksər hallarda zorakılığı törədən məhz kişiler olur.

Qadınlara qarşı zorakılığın səbəb olduğu maliyyə xərcləri kifayət qədər yüksəkdir. Zərərin Avropa Şurasına üzv dövlətlərin hər birində 34 milyard avro olduğu müəyyənləşdirilmişdir. Bu da adambaşına 555 avro deməkdir¹.

1. www.coe.int/t/dg2/equality/DOMESTICVIOLENCECAMPAIGN/FAQ_en.asp#P59_4532.

Konvensiyaya gətirən proses

1990-cı ildən bəri Avropa Şurası qadınlara qarşı zorakılığın bütün formaları ilə mübarizə aparmaq məqsədilə fəaliyyətlərini daha da intensivləşdirib. Bu fəaliyyət 2002-ci ildə Nazirlər Komitəsinin üzv dövlətlərdə qadınları zorakılıqdan qorumaqla bağlı Rec (2002)5 sayılı Tövsiyəsini qəbul etməsi ilə nəticələnmişdir.²

2005-ci ildə Avropa Şurasının üzv dövlətlərin hökumət və dövlət başçılarının 3-cü Zirvə Toplantısının sonunda qəbul edilmiş Fəaliyyət Planı məişət zorakılığı da daxil olmaqla qadınlara qarşı zorakılıqla bağlı Avropanı əhatə edən kampaniyanın başlatmışdır.³ Bunun nəticəsində kampaniyanı dəstəkləmək, üzv dövlətlərdə inkişafı dəyərləndirmək və gələcəkdəki fəaliyyətlərlə bağlı tövsiyələr vermək üçün İşçi Qrup yaradılmışdır. 2006-2008 illərdə Avropa Şurasının apardığı kampaniyada ilk dəfə olaraq Avropa ölkələri hökumətləri, parlamentləri və yerli və regional hakimiyyət orqanları birgə fəaliyyət göstərmişdir.

Üzv dövlətlərdə milli səviyyədə görülmüş tədbirlərin İşçi Qrup tərəfindən qiymətləndirilməsi nəticəsində hələ də çox işin görülməsinin lazım gəldiyi məlum oldu: irəliləyişə baxmayaraq mövcud qanunvericiliyin tez-tez yerinə yetirilmədiyi, qurbanlara göstərilən xidmətlərin cüzi olduğu və minimum səviyyədə maliyyələşdirildiyi və həmçinin üzv dövlətlər arasında təmin olunan müdafiə sahəsində böyük fərqin olduğu aydın surətdə üzə çıxdı. 2008-ci il tarixli Yekun Fəaliyyət Hesabatında İşçi Qrup qadınlara qarşı zorakılığın bütün formalarının qarşısını almaq və onlara qarşı mübarizə aparmaq məqsədilə Avropa Şurasının hərtərəfli, məcburi hüquqi qüvvəyə malik olan insan hüquqlarına dair sənədinin qəbul olunmasını tövsiyə edib.⁴

2. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=280915>.

3. www.coe.int/t/dcr/summit/20050517_plan_action_en.asp.

4. www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Final_Activity_Report.pdf.

Bu faktlara və tövsiyələrə cavab olaraq, 2008-ci ilin dekabrında Nazirlər Komitəsi qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı ilə mübarizə və onun aradan qaldırılması məqsədilə çoxşaxəli Xüsusi Komitənin (CAHVIO) əsasını qoydu. Adı çəkilən komitəyə zorakılığın qurbanlarını müdafiə edən və dəstəkləyən, zorakılığı törədən şəxsləri məsuliyyətə cəlb edən tədbirlərin nəzərdə tutulduğu qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı məsələləri ilə bağlı bir və ya bir neçə hüquqi sənədin hazırlanması barədə təlimat verdi.

İlk iclasında, CAHVIO qadınlara qarşı zorakılıq, o cümlədən bütün ailə üzvlərinə qarşı məişət zorakılığı ilə mübarizə və onların aradan qaldırılması kimi fəaliyyətləri birləşdirən bir Konvensiyanın qəbul edilməsinin münasib olduğunu qərara aldı. Konvensiyanın layihəsi dövlət nümayəndələrini və digər maraqlı tərəfləri bir araya gətirən doqquz iclasda CAHVIO tərəfindən hazırlanıb.

Parlament Assambleyası Qadınlar və kişilər üçün bərabər imkanlar Komitəsinin sədri vasitəsilə mükazirələrdə aktiv iştirak edib. Layihə mətni 2010-cu ilin dekabr ayında tamamlandı və 7 aprel 2011-ci ildə Nazirlər Komitəsi tərəfindən qəbul edilib. Konvensiya nazirlərin iştirak etdiyi 11 may 2011-ci il tarixli konfransda imzalanmaq üçün açıq elan olunub. Konvensiya 1 avqust 2014-cü ildə qüvvəyə minib.

Konvensiyanın əlavə dəyəri

İstanbul Konvensiyası inqilabçı bir sənəddir. Bu, qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı ilə mübarizə aparmaq və onları aradan qaldırmaq məqsədilə hərtərəfli tədbirlər toplusu təklif etmək üçün dünyadakı istənilən ölkəyə açıq olan və məcburi hüquqi qüvvəyə malik ilk beynəlxalq hüquqi sənəddir. O, qadınlara qarşı zorakılığı həm insan hüquqlarının pozulması, həm də ayrı-seçkiliyin bir forması olaraq tanıyır. Konvensiya həmçinin qadınlar və kişilər arasında bərabərliyə nail olunması ilə qadınlara qarşı zorakılığın aradan qaldırılması arasında aydın bir əlaqənin olduğunu vurğulayır. Burada təcavüz məqsədilə təqib, məcburi evlilik, qadın sünneti, məcburi

abort və məcburi qısırlaşdırma kimi xüsusi əməllər cinayət olaraq təsbit edilir.

Konvensiya qadınlara qarşı zorakılıq, o cümlədən məişət zorakılığı kimi məsələləri səmərəli şəkildə həll etmək üçün işə cəlb olunmuş bütün müvafiq qurumları, xidmət qruplarını və qeyri-hökumət təşkilatlarını (QHT-lər) əlaqələndirilmiş şəkildə fəaliyyət göstərməyə çağırır. O, güclü və müstəqil monitorinq mexanizmi yaradır və onun milli səviyyədə icrası ilə bağlı aparılan monitorinqdə parlament üzvlərinə xüsusi yer ayırır. Bundan əlavə, Parlament Assambleyası bu sənədin icrasını davamlı olaraq qiymətləndirməyə dəvət olunur.

Stolüstü kitabın məqsədləri

Parlament üzvləri qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı kimi məsələlərdə öz ölkələrində maarifləndirmə işlərinin artırılmasında mühüm rol oynaya bilərlər. Eyni zamanda onlar qadınlara qarşı zorakılıq məsələləri ilə bağlı qanun layihələrini təklif və qəbul edərək və onların səmərəli şəkildə icrasına nəzarət edərək qanunvericilik bazasına birbaşa təsir qüvvəsinə malikdirlər.

Bu stolüstü kitab parlament üzvlərinin İstanbul Konvensiyasının mahiyyətini və məzmununu anlamasına və onun təşviq etmələrinə kömək edən bir vasitədir. O, Konvensiyanın əsas müddəalarını izah etməklə yanaşı onların milli qanunvericilik və siyasətdə necə istifadə edilməsi haqqında da nümunələr təqdim edir.

Bəhs edilən stolüstü kitabda qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığına qarşı mübarizə ilə bağlı Avropa Şurasının üzv dövlətləri tərəfindən qəbul edilmiş milli qanunvericilik aktları və həyata keçirilən tədbirlər haqqında misallar verilir. Onlar qəbul edilə biləcək qanunlar və həyata keçirilə biləcək tədbirlər barədə məlumat verir. Lakin, bu nümunələr üzv dövlətlərdə qəbul olunmuş qanunvericilik və görülmüş tədbirlərin müfəssəl siyahısını təşkil etmir.

Konvensiya nələri əhatə edir?

Konvensiyasının I fəslİ

Məqsədlər

Konvensiya qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı ilə mübarizə aparmaq və onu aradan qaldırmaq üçün Tərəflərə ən yaxşı təcrübəyə əsaslanan hərtərəfli qanunvericilik bazası, siyasət və tədbirlər təklif edir. Konvensiyanın əsas məqsədləri aşağıdakılardır:

- ▶ Qadınları bütün növ zorakılıqlardan qorumaq və qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısını almaq, ona qarşı mübarizə aparmaq və bu zorakılıqları törədənləri məsuliyyətə cəlb etmək;
- ▶ Qadınlara münasibətdə ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılmasına töhfə vermək, qadınlar və kişilər arasında bərabərlik prinsipini inkişaf etdirmək və qadınları hüquqlarını artırmaq;
- ▶ Qadınlara qarşı zorakılığa, o cümlədən məişət zorakılığına məruz qalmış bütün qurbanlara qorumaq və onlara yardım etmək;
- ▶ Zorakılığın bu formalarına qarşı mübarizədə beynəlxalq əməkdaşlığı təşviq etdirmək;
- ▶ Qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının aradan qaldırılmasında vahid yanaşma və ya həll yolu tapmaq məqsədilə hüquq-mühafizə orqanları və təşkilatların əməkdaşlıq etmələrinə dəstək və yardım göstərmək.

Əhatə dairəsi

Konvensiya qadına qarşı hər növ zorakılığa, o cümlədən məişət zorakılığına şamil edilir.

Bundan əlavə, Konvensiyaya qoşulan Tərəflər onun tətbiq dairəsini genişləndirərək məişət zorakılığının qurbanı olmuş qocalara, uşaqlara və kişilərə də şamil etməyə dəvət edilir.

Konvensiya sülh dövründə və silahlı münaqişə zamanı tətbiq edilir.

Təriflər

Qadınlara qarşı zorakılıq anlayışının mənası Nazirlər Komitəsinin 2002(5) sayılı Təvsiyəsində, CEDAW-nun 19^s sayılı Ümumi Təvsiyəsi və Qadınlara qarşı zorakılığın bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında BMT-nin Bəyannaməsinin 1-ci Maddəsində verilən təriflər əsasında müəyyən edilib⁶.

- ▶ **Qadınlara qarşı zorakılıq** insan hüquqlarının pozulması və qadınlara münasibətdə hər hansı bir ayrı-seçkiliyin edilməsi kimi anlaşılır. Buraya da istər ictimai, istərsə də şəxsi həyatda meydana gəlməsindən asılı olmayaraq fiziki, cinsi, psixoloji və iqtisadi ziyan və zərərlə, o cümlədən təhdidlər, məcburi və ya əsassız azadlıqdan məhrum etmə kimi hadisələrlə nəticələnən və ya nəticələne bilən bütün gender əsaslı zorakılıq hərəkətləri daxildir;
- ▶ **Məişət zorakılığına** yuxarıda qeyd olunan eyni zorakılıq növləri daxildir. Amma bu ailə, bir evdə yaşayan, evli olan və ya olmayan və ya heç evlənməmiş partnyorlar arasında zorakılığı törədən şəxsin qurbanla əvvəl və ya hazırda bir yerdə yaşayıb yaşamamasından asılı olmayaraq baş verir. Buraya hər iki cinsdən olan qurbanlar və təqsirkarlar, eyni zamanda uşaqlara və yaşlılara, eləcə də cinsi partnyora qarşı zorakılıq daxildir;
- ▶ **Gender** dedikdə hər hansı bir cəmiyyətin cinsiyyətinə müvafiq olaraq kişi və qadına verdiyi rollar, eləcə də qadın və kişilər üçün münasib olduğu düşünüülən davranışlar, fəaliyyətlər və xüsusiyyətlər başa düşülür;
- ▶ **Qadınlara qarşı gender əsaslı zorakılıq** dedikdə məhz qadın cinsinə mənsub olduqları üçün qadınların üzləşdiyi zorakılıqlar (məcburi abort, qadın sünneti) və ya kişilərlə münasibətdə qadınların daha çox üzləşdiyi zorakılıqlar (cinsi zorakılıq, zorlama, təcavüz məqsədilə təqib, cinsi qısnama, məişət

5. www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm,

6. A/RES/48/104, 20 December 1993.

zorakılığı, məcburi evlilik və ya məcburi qısırlaşdırma) nəzərdə tutulur;

- ▶ **Qurban** dedikdə həm qadınlara qarşı zorakılığa, həm də məişət zorakılığına məruz qalan şəxslər başa düşülür;
- ▶ **Qadın** dedikdə 18 yaşdan aşağı gənc qızlar da nəzərdə tutulur.

Zorakılıq qorxusundan azad olma, bərabərlik and ayrı-seçkiliyə yol verməmə

Konvensiya hər kəsin zorakılıqdan azad yaşamaq hüququnu qoruyub təşviq etməklə yanaşı qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarını da qadağan edir. Ayrı-seçkilik obyektiv və məntiqli səbəb olmadan edilən fərqli davranış formasıdır. Həm qanunvericilikdə, həm də təcrübədə qadınlar və kişilər arasında bərabərliyə nail olmaq qadınlara qarşı zorakılığa son qoymaq üçün əsas şərtidir. Tərəflərdən aşağıdakılar tələb edilir:

- ▶ Qadınlar və kişilər arasında bərabərlik prinsipini öz konstitusiyalarına və ya qanunvericilik aktlarına daxil etmək;
- ▶ Cəzalar da tətbiq etməklə ayrı-seçkiliyi qadağan etmək;
- ▶ Qadınlara qarşı ayrı-seçkilik yaradan qanunlar və təcrübələri ləğv etmək.

Konvensiyada (Maddə 4) əksini tapan ayrı-seçkilik üçün əsasların siyahısı Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasının 14-cü Maddəsi və onun 12 sayılı Protokoluna istinadən hazırlanıb. Siyahı tam deyildir və bura birbaşa Konvensiyaya müvafiq olaraq gender, cinsi oriyentasiya, gender kimliyi, yaş, sağlamlıq, əlillik, ailə vəziyyəti, miqrant və ya qaçqın olma ilə yanaşı digər başqa statuslar daxildir. Qadınları zorakılıqdan qorumaq və belə zorakılığın qarşısını almaq üçün xüsusi tədbirlərin tələb oluna bilməsi nəzərə alınaraq onlar Konvensiyanın şərtlərinə görə ayrı-seçkilik hesab edilmir.

Vahid siyasət və məlumatların toplanması

Konvensiyanın II fəslə

Hərtərəfli və əlaqələndirilmiş siyasətlər

Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı müxtəlif iştirakçılardan və qurumlardan geniş tədbirlər həyata keçirmələrini tələb edən kompleks fenomenlərdir. Təcrübə uğurlu nəticələrin əldə edilməsinin polis, məhkəmə sistemi, sosial xidmətlər, səhiyyə, qadınlara işləyən QHT-lər, uşaqların müdafiəsi qurumları və sıx əməkdaşlıq çərçivəsində fəaliyyət göstərən başqa tərəfdaşlardan birbaşa asılı olduğunu göstərir. Məhz buna görə də Konvensiya aşağıdakıları etməyə dəvət edir:

- ▶ bütün sektorları əlaqələndirən qanunlar və siyasət tədbirləri toplusunun müəyyənləşdirilməsi;
- ▶ qurbanların hüquqlarının görülmə bütü tədbirlərin mərkəzində olması;
- ▶ federal sistemə malik olan Tərəf dövlətlərdə dövlət qurumları, QHT-lər, milli, yerli və regional parlamentlər daxil olmaqla bütün müvafiq iştirakçılar tərəfindən parlament üzvlərinin və qanunvericilik səlahiyyətinə malik olan digər qurumların rolunun əhəmiyyətinin tanınması.

Bu cür əməkdaşlıq şansa buraxıla bilməz. Ümumi anlayış və yanaşma tərzinə nail olmaq üçün protokollara və təlimlərə ehtiyac var. Hər bir quruma həyata keçirməyi üçün xüsusi rollar verən və QHT-ləri əhatə edən Milli Fəaliyyət Planları əməkdaşlığa və koordinasiyaya necə nail olunması sahəsində nümunədir.

Birləşmiş Krallıqda bütün əlaqədar yerli qurumlara müntəzəm şəkildə görüşmək və məişət zorakılığı qurbanları (ölüm təhlükəsi və ya ciddi ziyan ilə üzləşənlər) barədə məlumatları bölüşmək üçün şərait yaratmaq məqsədi ilə Risklərin Qiymətləndirməsi üzrə Çoxsaylı Qurumların Konfransları (MARAC-lar) təsis edilib. Bütün

qurumları MARAC-larda bir araya gətirərək qurbanları dəstəkləmək üçün risklərə qarşı koordinasiyalı müdafiə planı hazırlana bilər. İngiltərə, Uels və Şimali İrlandiyada 250-dən artıq MARAC fəaliyyət göstərir və il ərzində 53000-dən çox işə baxır (əlavə məlumat üçün: www.caada.org.uk). **Avstriya və Almaniyada** fərdi məişət və cinsi zorakılıq məsələləri ilə bağlı bütün müvafiq qurumların (sığınacaqlar, hüquq-mühafizə orqanları, prokurorluq, məhkəmə, şahidlərin qorunması, uşaqların müdafiəsi) gördükləri cavab tədbirlərinin əlaqələndirilmiş olması üçün məişət və cinsi zorakılıq məsələləri ilə bağlı müdaxilə mərkəzləri yaradılmışdır. (Vyanadakı müdaxilə mərkəzi haqqında əlavə məlumat üçün www.interventionsstelle-wien.at yaxud Berlində Müdaxilə Mərkəzi üçün www.big-berlin.infobaxin)

Qeyri-hökumət təşkilatları və vətəndaş cəmiyyəti

QHT-lər və vətəndaş cəmiyyəti zorakılıqla mübarizədə və onun aradan qaldırılmasında əhəmiyyətli rol oynayır. QHT-lər zorakılığın qurbanları üçün bir sıra xidmətlər həyata keçirir və dəyişiklik üçün maarifləndirmə işlərini aparır. Lakin yetərli və davamlı maliyyələşdirmənin olmaması üzündən istənilən nəticələrin əldə edilməsi ləngiyir. Konvensiya onların fəaliyyətini daha çox siyasi və maliyyə dəstəyi ilə təmin etməyə çalışır. Tərəflərdən QHT-ləri tanımaq, həvəsləndirmək və dəstəkləmək, onların fəaliyyətlərini ən yaxşı şəkildə apara bilmələrini təmin etmək və həmçinin dövlət orqanları və QHT-lər arasında əməkdaşlıq yaratmaq və müvafiq maliyyələşdirməni təmin etmək tələb edilir.

Məlumatların toplanması və araşdırma

Məlumatların toplanması qadınlara qarşı zorakılığım, o cümlədən məişət zorakılığının xüsusiyyətlərini və yayılma dərəcəsini öyrənmək, onlara qarşı mübarizə aparmaq və necə fəaliyyət göstərdiklərini qiymətləndirmək üçün sübutlara əsaslanan siyasətin qurulması vacibdir. Konvensiya Tərəflərdən milli statistik məlumatların məsələn xidmət qruplarının, QHT-lərin və ədliyyə sektorunun tərtib etdiyi

inzibati məlumatların toplanmasını tələb edir. Qurbanın və zorakılığı törədən şəxsin cinsi, yaşı, zorakılığın növü, zorakılıq edən şəxs və qurban arasındakı yaxınlıq, hadisənin baş verdiyi yer kimi xüsusi detallar hesabatda öz əksini tapmalıdır. Tərəflərdən həmçinin zorakılığın səbəbləri və təsirləri ilə bağlı araşdırmaları dəstəkləmək və bu hadisələrin əhatə dairəsi və təkrarlanma tezliyi barədə əhali arasında sorğular keçirmək tələb edilir. İctimaiyyətin və Konvensiyanın monitorinqini aparan ekspert qruplarının bu məlumatlara çıxışı olmalıdır.

İspaniyada 2003-cü il tarixli Gender Zorakılığı haqqında Orqanik Qanun Qadınlara qarşı zorakılıq üzrə Dövlət Müşahidə Qurumu tərəfindən gender zorakılığı məsələləri barədə (Maddə 30) məlumatların toplanmasını və məsləhətlərin verməsini nəzərdə tutur. Bu qurum Məşğulluq və Sosial İşlər Nazirliyinə bağlı kollegial orqandır. O, gender zorakılığı məsələləri ilə bağlı məsləhətlər və təhlillər verir, təşkilati əməkdaşlıqla məşğul olur, hesabatların, araşdırmaların və bu sahədə fəaliyyət üçün təkliflərin hazırlanmasını həyata keçirir. Onun fəaliyyətinə muxtar icmalar, yerli hakimiyyət orqanları, sosial sektor iştirakçıları, istehlakçı və istifadəçi assosiasiyaları, ümummilli qadın təşkilatları və həmçinin iş sahiblərinin və həmkarlar ittifaqlarının ən çox tanınan təşkilatları daxildir.

Qabaqlayıcı tədbirlər

Konvensiyanın III fəslı

Münasibətlər, qərəzli fikirlər, gender stereotipləri və genderlə bağlı qərəzli adət və ənənələr zorakılığı adi hala gətirən davranış nümunələrinin yaranmasına səbəb olur. Qadınlara qarşı bütün növ zorakılıqların, o cümlədən məişət zorakılığının qarşısının alınması üçün Konvensiya Tərəflərdən milli səviyyədə bir sıra tədbirlər həyata keçirmələrini tələb edir:

- ▶ Münasibətlərdə və davranışlarda dəyişikliyi təşviq etmək;

- ▶ Zəif və həssas insanların ehtiyaclarını nəzərə almaq və onların hüquqlarına böyük önəm vermək ;
- ▶ Hər kəsi xüsusilə də kişilər və gənc oğlanları zorakılığın qarşısını alınmasına həvəsləndirmək;
- ▶ Mədəniyyətin, adətlərin və ya dinin zorakılığa bəraət qazandırmaq üçün istifadə edilməməsinə əmin olmaq;
- ▶ Qadınların hüquq və imkanlarının genişləndirilməsinə yönəlik proqramları və fəaliyyətləri təşviq etmək.

Qabaqlayıcı tədbirlərə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ **Maarifləndirmə:** İctimaiyyət arasında qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı məsələləri ilə bağlı maarifləndirmə işləri aparmaq və kampaniyalar keçirmək vacibdir. Bu təşəbbüslər ictimaiyyəti məlumatlandırmağa, zorakılığın müxtəlif növlərini tanımasına və onlara qarşı etiraz etməsinə kömək edir. Qurbanlara haradan və necə yardım almaq, hansı növ dəstəklərin olması barədə məlumatlar vermək də eyni dərəcədə əhəmiyyətlidir. Zorakılığın bütün formalarının qurbanları üçün milli səviyyədə telefon yardım xəttinin yaradılması bu dəstəklərdən biridir.

2004-cü ildə Türkiyədə ən böyük tirajlı qəzet olan “Hürriyyət” məişət zorakılığına qarşı kampaniya başladı. Kampaniya özəl mətbuat orqanının cəmiyyətdə məişət zorakılığına qarşı münasibəti dəyişməsi və bu sahədə maarifləndirmə işləri aparması üçün unikal şərait yaratdı. Bu kampaniya yerli hakimiyyət orqanları, siyasətçilər, dini liderlər, ictimai rəyə təsir edən şəxslər və qadınlara işləyən QHT-lər tərəfindən görülən əməkdaşlıq və dəstək tədbirlərini gücləndirdi. 2006-2008-ci illər ərzində Avropa Şurası qadınlara qarşı məişət zorakılığı ilə mübarizə üçün bütün Avropanı əhatə edən kampaniya həyata keçirib. İctimaiyyət arasında məişət zorakılığı ilə bağlı maarifləndirmə işlərini aparmaq məqsədilə təxminən 25 üzv dövlət bu kampaniyayı milli səviyyədə aparıb. 2008-ci ildə BMT-nin Baş Katibi bu məsələdə siyasi və maliyyə yardımını səfərbər etmək məqsədilə “Qadına qarşı zorakılığa son qoymaq üçün Birləşək” adlı 7 illik kampaniya başladı.

- ▶ **Təhsil:** Münasibətlət və davranışlr çox erkən yaşlarda formalaşdıǵı üçün münasibətlərdə qarşılıqlı hörmət və bərabərlik prinsiplərinin uşaqalara erkən yaşlarda öyrədilməsi vacibdir. Tərəflər bərabərlik məsələləri ilə baǵlı tədris materiallarını təhsil proqramının bütün mərhələlərinə daxil etməyə və bu prinsiplərin icma mərkəzləri və idman klubları kimi qeyri-formal tədris mühitində təbliǵinə dəvət edilir.

İsveçrə məişət və cinsi zorakılıq və həmçinin gənclərə qarşı zorakılıqla mübarizə aparmaq məqsədilə dövlət məktəblərində kurslar təşkil edib. **YUNİSEF** uşaqar arasında zorakılıǵa son qoymaq məqsədilə böyük kampaniyanın da daxil olduǵu “Təhlükəsiz və Etibarlı Məktəb” adlı müfəssəl təhsil proqramı başladıb Bu kampaniyanın məqsədi ibtidai və orta məktəblərdəki bztzn uşaqar üçün təhlükəsiz mühitin yaradılmasını təmin etməkdir. **Xorvatiyada** bu kampaniya 400-dən artıq məktəbdə keçirilib.

- ▶ **Peşəkarların təlimi:** Zorakılıǵın qarşısının alınması və aradan qaldırılması, bərabərlik, qurbanların ehtiyacları, yenidən qurbana çevrilmənin önlenməsi və qurumlar arasında əməkdaşlıǵın təşviqi sahəsində fəaliyyət göstərən bütün müvafiq peşəkarların təlimi.

Danimarkada məişət zorakılıǵı tibb tələbələrini, tibb bacıları və ictimai səhiyyə sahəsində elmi namizədlərin tədris proqramlarına əlavə edilib. Bu, eyni zamanda ginekologiya, ümumi təcürbə və psixiatriya sahələrindəki tibb mütəxəssisləri yetişdirən doktorantura tədris proqramına daxil edilmiş mövzudur. **Birləşmiş Krallıqda** məişət zorakılıǵı ilə baǵlı işlərə baxan hakimlər üçün xüsusi təlim proqramları mövcuddur. Məişət zorakılıǵı sahəsində ixtisaslaşmış hakim olmaq üçün həmin kurslarda iştirak etmək tələb olunur. İspaniyada məişət zorakılıǵı məsələləri ilə baǵlı ixtisaslaşdırılmış məhkəmələrin yaradılması hakimlər və prokurorlar üçün xüsusi təlimlərin keçirilməsinə də şərait yaradıb.

- ▶ **Qabaqlayıcı müdaxilə və müalicə proqramları:** Konvensiya Tərəflərdən məişət zorakılıǵı törədən şəxslər və ya cinsi

təcavüzkarlar üçün qeyri-zorakı davranışın mənimsənilməsi, hərəkətlərinə görə məsuliyyət daşımını, qadınlara qarşı münasibətlərini gözdən keçirməni öyrətməyi nəzərdə tutan müalicə proqramları hazırlamağı və ya dəstəkləməyi tələb edir. Müalicə proqramlarını hazırlayarkən qurbanların təhlükəsizliyi, dəstəklənməsi və hüquqlarının qorunması mümkün olduğu zaman ixtisaslaşdırılmış dəstək xidmətlərinin cəlb edildiyi sıx əməkdaşlıq çərçivəsindəki proqramların əsas hissəsi olmalıdır.

Birləşmiş Krallıqda “Hörmət” QHT-si Məişət Zorakılığının Qarşısının Alınması Proqramları və məişət zorakılığını törədən kişilərlə işləyən Birləşmiş Dəstək Xidmətləri üçün akkreditasiya standartlarını işləyib hazırlayıb. Aİ-nın “Avropada məişət zorakılığının törədən şəxslərlə iş” adlı **Dəfnə lahiyəsi** bəhs edilən şəxslər üçün standartlar müəyyənləşdirib. **Almaniyada** “Kişilər üçün Münhen İnformasiya Mərkəzi” QHT-si (Münchner Informationszentrum für Männer e.V.) qəzəbin idarə edilməsi dərsləri, qəzəbli kişilər və erkək cinsi təcavüzkarlar üçün xüsusi proqramlar, məişət zorakılığının nəticəsi olaraq boşanmağa hazırlaşan valideynlər üçün uşaq himayəsi ilə bağlı məsələlərə dair məsləhətlər təklif edir.

Müdafiə və dəstək

Konvensiyanın IV fəslə

Qurbanları mümkün olan ən yaxşı müdafiə və dəstək vasitələri ilə təmin edilməsi onların gələcəkdə baş verə biləcək zorakılıqdan qorunması və fiziki, psixoloji və sosial baxımdan özlərinə gəlmələri üçün mühümdür. Konvensiyada aşağıda göstərilmiş bir sıra müdafiə tədbirləri mövcuddur:

- ▶ fəvqəladə hallarda zorakılığı törədən şəxslərin ailəsindən və evindən uzaqlaşdırılması üçün əmrlərin müəyyən edilməsi və qadağa və müdafiə əmrlərinin verilməsi;
- ▶ qurbanlara öz hüquqları və yardımını necə və haradan ala biləcəkləri barədə məlumatların verilməsi;

- ▶ ixtisaslaşdırılmış dəstək xidmətlərinin təqdim edilməsi;
- ▶ peşəkarları və şahidləri zorakılıq faktlarını bildirməyə həvəsləndirilməsi;
- ▶ zorakılığın şahidi olmuş uşaqların qorunması və dəstəklənməsi.

İxtisaslaşdırılmış dəstək xidmətləri

Zorakılığa məruz qalmış qadın qurbanlara peşəkarlar tərəfindən dəstək verilməsi əsas dəstək xidmətidir. Bu xidmətlər əksəriyyətinin təkrar zorakılıqdan əziyyət çəkdiyi və travmalar aldığı qurbanların ehtiyaclarına cavab vermək üçün uyğunlaşdırılmış gender cəhətdən həssas yanaşma tərzini təmin edir. Gənc qadınlar, mühacir qadınlar və əlil qadınlar kimi spesifik qrup qadınların xüsusi ehtiyacları var. Yaşanmış zorakılığın növündən asılı olaraq dəstək ehtiyacları fərqlənir. Təcavüz və cinsi hücumlara qarşı mərkəzlər və ya qadınlar üçün sığınacaqlar kimi xüsusi xidmətlər tələb olunur. Bəzi qadınların mürəkkəb ehtiyacları olur. Bu zaman da ixtisaslaşdırılmış dəstək tələb edilir. İxtisaslaşdırılmış xidmətlər:

- ▶ təxirəsalınmaz, qısa və uzunmüddətli olmalıdır;
- ▶ bütün ölkəni əhatə etməlidir;
- ▶ bütün qurbanlar və onların uşaqları üçün əlçatan (və onların başa düşəcəyi dildə) olmalıdır;
- ▶ səriştəli heyətə, müvafiq resurslara və fondlara sahib olmalıdır;
- ▶ qurbanların hüquq və imkanlarını gücləndirə bilməlidir.

Brüssel şəhərində qurbanları, onların yaxın qohumlarını və zorakılığın şahidlərini qarşılamaqla yanaşı polislərə məsləhət verən və işlərində köməklik göstərən “Qurbanlar üçün Polis yardımı Ofisi” adlanan xüsusi xidmət yaradılıb. Xidmətin heyəti psixoloq və kriminoloqlardan ibarətdir. **İsveçdə** Döyülən və Zorlanan Qadınlar üçün Milli Mərkəz cinsi zorakılıq sahəsində tibb və səhiyyə heyəti üçün təlimlər və praktiki kurslar təşkil edir. O, həmçinin bu məsələlər üzrə ekspert məsləhəti verən milli resurs mərkəzi olaraq fəaliyyət göstərir.

Cinsi zorakılıq qurbanlarına dəstək

Cinsi zorakılığa, o cümlədən zorlanmaya məruz qalmış qurbanların təcili tibbi yardıma, məhkəmə-tibb ekspertizasına, travmaya qarşı dəstəyə, habelə həssas, yaxşı təlim keçmiş və ixtisaslaşmış mütəxəssislər tərəfindən uzunmüddətli psixoloji məsləhətlərə ehtiyacları olur. Bu işə qurbanlar üçün üçün yetərli, rahat əldə edilə bilən təcavüz və ya cinsi zorakılıq qurbanlarına dəstək mərkəzlərinin yaradılmasını tələb edir. Avropa Şurasının Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı ilə mübarizə üzrə İşçi Qrupu hər 200 000 əhali üçün bir mərkəzin yaradılmasını tövsiyə edir.

1980-ci illərdən bəri **Birləşmiş Krallıq** cinsi hücumun qurbanlarına yüksək keyfiyyətli məhkəmə-tibb ekspertiza cavabları və qısa müddətli məsləhət verən Cinsi hücumla bağlı (yönləndirmə) mərkəzləri açıb. **Norveç** hər bir qrafıqda təcavüzün və cinsi zorakılığın qurbanları üçün xidmət mərkəzləri açıb. Onlar bələdiyyələrarası təcili yardım klinikaları ilə əlaqələndirilib. **İsveç** qurbanlar üzərində tibbi müayinələr aparın, onları müalicə edən və dəstəkləyən Döyülən və Zorlanan Qadınlar üçün Milli Mərkəz açıb.

Zorakılığın şahidi olmuş uşaqların qorunması və dəstəklənməsi

Zorakılığın yaşandığı ailələrdə uşaqlar çox vaxt bu cür hadisələrdən məlumatlı olurlar və bəzən onlara böyük zərər verən təcavüzlə özləri də üzləşirlər. Qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının qurbanlarını dəstəkləyən xidmətlər zorakılığın şahidi olmuş uşaqların ehtiyaclarını nəzərə almalı və onları bu ehtiyaclarına uyğun şəkildə psixososial məsləhətlərlə təmin etməlidirlər. Edilən hər bir dəstək uşaqların maraqlarına uyğun olmalıdır.

İsveçin qadınlara qarşı zorakılıq üzrə Fəaliyyət Planı BMT-nin Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyasına əsaslanır və yaxınları olan böyüklərə qarşı zorakılığın “sadəcə” şahidi olmuş uşaqların da qorunması faktını vurğulayır.

Peşəkarlar tərəfindən məlumatın verilməsi

Qadınlara qarşı zorakılıq hallarının əksəriyyətindən şikayət edilmir. Zorakılıq çox vaxt qapalı qapılar arxasında baş verir və qurbanlar susaraq əziyyət çəkirlər. Bu isə qurbanların qorunması, gələcəkdə baş verə biləcək zorakılıq hallarının qarşının alınması və onları törədən şəxslərin məsuliyyətə cəlb edilməsinə ən böyük maneədir. Həkimlər, psixoloqlar və sosial işçilər kimi qurbanlarla işləyən peşəkarlar baş vermiş zorakılıqdan adətən xəbərdar olurlar və bunun yenidən təkrarlana biləcəyindən narahatlıq keçirirlər. Lakin məxfiliklə bağlı peşə qaydaları görə bundan şikayət edə bilmirlər. Konvensiya zorakılığın baş verdiyinə əmin olduqları və onun yenidən təkrarlanacağına inandıqları zaman peşəkarların ciddi zorakılıq halları ilə bağlı məlumat verə bilmələrini təmin etmək məqsədilə sözügedən məxfilik qaydalarını aradan qaldırmaq imkanı verir.

İspaniyada Məişət Zorakılığı Qurbanlarının Qorunması haqqında Məhkəmə Əmrləri haqqında Qanun mühafizə əmrinin qəbul edilməsi üçün prosedurların həyata keçirilməsi məqsədilə məişət zorakılığı halları haqqında məlumatı olan dövlət və özəl sosial xidmət təsisatları və qurumları üzərinə bu hallarla bağlı bu işlə məşğul olan hakim və ya prokurora məlumat vermələri öhdəliyini qoyur.

Maddi hüquq

Konvensiyanın V fəslə

Konvensiya qadınlara qarşı zorakılığın müxtəlif növlərinin və məişət zorakılığının qurbanları ədalət axtardıqları zaman qarşılaşdıqları boşluqları doldurmaq üçün qanunvericilikdə mülki və cinayət hüququ sahəsində bir sıra tədbirləri təqdim edir. Bu boşluqlara qənaətbəxş olmayan kompensasiya sxemləri və uşaqların himayəsi ilə bağlı məsələlərilə yanaşı zorakı davranışların bir çox formasının bezi üzv dövlətlərdə cinayət əməli hesab edilməməsi də daxildir.

Mülki məhkəmə prosesləri və hüquqi müdafiə vasitələri

Bu müddəanın məqsədi məhkəmələrə müəyyən bir davranışı dayandıрмаğa və qurbanlara qadağalar, uzaqlaşdırma və təqib etməmə kimi məhkəmə əmrləri üçün müraciət etməyə imkan verən mülki hüquq vasitələrini təmin etməkdən ibarətdir. Bu əmrlər önəmli qoruyucu vasitələrdir. Çünki onlar zorakılığı törədən şəxsin qurbanın evinə və ya yaşadığı yerin ətrafına yaxınlaşmasının qarşısını alır. Məişət zorakılığı hallarında bu əmrlər qurbanın təcili qoruma əmrlərində mövcud olmayan uzunmüddətli qorunmasına imkan verir.

Dövlət qadınları zorakılığın bütün formalarından və məişət zorakılığından qorumaq öhdəliyi daşıyır. Zorakılıq hallarının dövlət orqanları tərəfindən qarşısının alınmasını, onlar barəsində istintaqın aparılmasını və bu halların cəzalandırılmasını təmin etmək dövlətin məsuliyyətinə daxildir. Dövlət orqanları qurbanları müvafiq yardımla təmin etmək və qorumaq işlərində uğursuz olduqları zaman bunu aradan qaldırmaq üçün mülki hüquq vasitələri nəzərdə tutulmalıdır.

Bevakua və S. Bolqarıstana qarşı işində ərizəçi həyat yoldaşı tərəfindən davamlı olaraq döyüldüyünü, məhz buna görə də 3 yaşlı oğlunu götürüb evi tərk etdiyini və boşanmaq üçün ərizə verdiyini bildirib. Amma, qadın ərinin onu döyməyə davam etdiyini bildirib. Qadın dörd gün öz oğlu ilə birlikdə təcavüzə məruz qalan qadınlar üçün nəzərdə tutulmuş sığınacaqda qalıb. Bu zaman ona uşağı qaçırmaqla bağlı məhkəməyə cəlb olunacağı, bunun nəticəsində də uşaq üzərində birgə himayə haqqında qərar çıxarıla biləcəyi barədə xəbərdarlıq edilib. Qadın ərinin bu qərara məhəl qoymadığını bildirib. Ərinə qarşı zorakılıqla bağlı ittihamların irəli sürülməsi bu zorakılığın təkrarlanmasına səbəb olub. Qadının müvəqqəti himayə tədbirləri ilə bağlı etdiyi müraciətlərə prioritet olaraq baxılmayıb və yalnız bir ildən çox müddətdən sonra boşanma elan edilərkən ona himayə hüququ verilib. Növbəti il qadın yenə keçmiş əri tərəfindən döyülüb. Onun kişini cinayət məsuliyyətinə cəlb etmək üçün etdiyi müraciətlər isə şəxsi məhkəmə araşdırması tələb edən “şəxsi məsələ” adıyla rədd edilib. **Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi**

Konvensiyanın 8-ci Maddəsinin (ailə həyatına hörmət hüququ) pozulduğunu aşkar edib. Çünki Bolqarıstan hökumət orqanları ərizəçinin ərini cəzalandırmaq və nəzarətdə saxlamaq üçün lazım olan tədbirləri görməyiblər. Məhkəmə münəqişənin “şəxsi məsələ” olduğu üçün hakimiyyətin ərizəçinin ailə həyatını qorumaqla bağlı üzərinə götürdüğü öhdəliyinə uyğun olmadığını vurğulayıb.

Kompensasiya

Konvensiya göstərilmiş cinayətlər nəticəsində dəyən zərərlərə görə kompensasiya hüququnu müəyyən edir. Dəyən zərərlər və kompensasiyanın ödənilməsinə görə məsuliyyəti ilk növbədə zorakılığı törədən şəxs daşısı da, qurbana ciddi bədən xəsarəti və ya onun sağlamlığına zərərin vurulduğu hallarda ikinci dərəcəli məsuliyyət Tərəflərin üzərinə düşür.

Dövlətin kompensasiya ödənilməsi ilə bağlı ikinci dərəcəli məsuliyyəti Tərəfləri, qurbanın təhlükəsizliyinə yetərinə diqqət yetirildiyi təqdirdə, zorakılığı törədən şəxsdən alınan kompensasiyanın azaldılmasını tələb etməkdən məhrum etmir.

1976-cı ildə **Almaniya** dövlətinin qəbul etdiyi Zorakılıq Cinayətləri Qurbanlarının Kompensasiyası haqqında Qanun zorlama, cinsi təcavüz, fiziki təcavüz və qəsdən adam öldürmə kimi şiddətli cinayətlərin qurbanlarına yaşadıkları zorakılıqların nəticələrinə görə kompensasiya ödənilməsinə təmin edirr (tibbi xərclər, psixoloji məsləhət, işləyə bilməmə, və s.).

Himayə, ziyarət hüquqları və təhlükəsizlik

Zorakılığı törədən şəxslər uşaqlarını ziyarət etmək hüququndan istifadə edərək qurbana yenidən hücum edirlər. Bu da daha ciddi zorakılıq halları və hətta qurbanın ölümü ilə nəticələnir. Qurbanı qorumaq üçün nəzərdə tutulan bütün hüquqi tədbirlər ardıcıl olmalıdır. Məsələn, əgər mülki məhkəmə vasitəsilə zorakılığı törədən şəxsin qurbanla hər hansı əlaqəsinə maneə qoyulursa, eyni qərarı ailə

məhkəməsi də verməlidir. Buna görə, Konvensiya uşaqları ziyarət və himayə hüquqları barədə qərar verərkən uşaqların maraqların ən yaxşı şəkildə qorumaq məqsədilə böyük zorakılıq hallarının nəzərə alınmasını təmin edir.

Zorakılığın formaları

Konvensiya Tərəfləri aşağıda göstərilmiş bir çox zorakılıq formalarını cəzalandırmağa çağırır:

- ▶ **Psixoloji zorakılıq:** bir kəsi müəyyən zaman ərzində qəsdən qorxudaraq, təqib edərək və hədələyərək ona travma vurmaq. Yaxın cütlük münasibətlərində psixoloji zorakılıq çox vaxt fiziki və cinsi zorakılığa gətirib çıxarır.

Fransada psixoloji zorakılıq əməli Cinayət Məcəlləsinə 2010-cu ildə daxil edilib. Bu cinayəti törədənlər 3 illik həbsdən 75000 avro cəriməyə qədər ciddi sanksiyalarla üzləşə bilərlər.

- ▶ **Təcavüz məqsədilə təqib:** kimisə davamlı olaraq izləyərək qorxutmaq, onunla istənməyən ünsiyyət qurmağa cəhd etmək və ya qəsdən izləndiyi barədə məlumat verərək təhlükəsizliyi üçün qorxu yaratmaq. Buna əmlakın dağıdılması, qurbanın ailəsi, dostlarını və ya ev heyvanlarını hədəf almaq və ya onlar barəsində internetdə yanlış məlumat yaymaq daxildir. Psixoloji zorakılıq və təcavüz məqsədilə təqibin prinsip etibarını ilə cinayət əməli hesab edilməli olmasına baxmayaraq Konvensiya hüquqi sistemlərinin bu cür davranışlara qeyri-cinayət sanksiyalarının tətbiq edilməsini nəzərdə tutan Tərəflərə qərarı özlərinin verməsilə bağlı qeyd-şərt imkanı verir. Lakin qeyri-cinayət sanksiyaları tətbiq edilməli, zorakılığı törədən şəxsi cəzalandırmaq və onu gələcəkdə belə davranışlardan çəkindirmək üçün yetərli olmalıdır.

İtaliyada təcavüz məqsədilə təqib 2009-cu ildə cinayət əməli elan olunub. Bu cinayət 6 aydan 4 ilədək azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılı bilər. Zorakılığı törədən şəxsin qurbanın keçmiş həyat

yoldaşı və ya yaxın cütlük münasibəti yaşadığı şəxs olduqda sanksiya 6 ilədək həbs cəzası ola bilər. Eyni şərt qurban azyaşlı olduqda da tətbiq edilir.

- ▶ **Zorlama da daxil olmaqla cinsi zorakılıq:** qarşdakının razılığı olmadan onunla qəsdən cinsi əlaqəyə girmə. Buna qurbanın bədəninin hər hansı bir hissəsinə zorakılığı törədən şəxsin bədəninin hər hansı bir hissəsinin və ya hər hansı əşyanın daxil edilməsi aiddir. Əksər cinsi zorakılıq hallarında qurban müqavimət göstərdiyini sübut edə bilmədiyi təqdirdə bu cür cinayətlər cəzasız qalır. Bu boşluğun aradan qaldırılması üçün Konvensiya qurbanın hər hansı fiziki müqavimət göstərilib-göstərməməsindən asılı olmayaraq razılığın verilməsini dəyərləndirərkən əməlin baş vermə şərtlərinin nəzərə alınmasını tələb edir. Bu müddəa həmçinin evli cütlər, ər-arvad və ya keçmişdə evli olmuş tərəflər arasında baş verən zorlama hallarını da cinayət hesab edir.

BMT Baş Assambleyasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi Qadınlara qarşı zorakılığın aradan qaldırılması haqqında Bəyannaməsi ailə daxili zorlamanın qadına qarşı zorakılığın bir növü olduğunu açıq şəkildə qeyd edir.

- ▶ **Cinsi qısnama:** insanın ləyaqətini alçaldan, xüsusən də qorxu yaradan, təhqir edən, təcavüz mühiti yaradan, zorakılıq məqsədi daşıyan cinsi zəmində edilmiş hər hansı istənilməyən söz, hərəkət və ya fiziki rəftar. Konvensiya həmçinin Tərəflərə bu cür davranışlara qarşı qeyri-cinayət sanksiyası yəni mülki və ya inzibati cəzalar tətbiq etməyə imkan verir.
- ▶ **Məcburi evlilik:** qəsdən fiziki və ya psixoloji hədələrdən istifadə edərək böyüyü yaxud uşağı nigaha girməyə məcbur etmək və ya evlənməyə məcbur etmək üçün onları başqa ölkəyə aparmaq və ya qaçırmaq.

Birləşmiş Krallıqda “Southall Black Sisters” QHT-si tərəfindən keçirilən kampaniya Böyük Britaniya Xarici İşlər Nazirliyi tərəfindən Britaniya vətəndaşlarının xaricdə məcburi evliliyə məruz qalmaları məsələsinə cavab olaraq məcburi evliliklər barədə polis təlimatlarının hazırlanması və irəliləyişlərin əldə edilməsi ilə nəticələnmişdir. Bolqarıstanın Cinayət Məcəlləsində bir şəxsi məcburi nigaha girməyə vadar etmək və həmçinin bir qadını bu məqsədlə qaçıрмаq cinayət əməli hesab edilir.

- ▶ **Qadın sünneti (FGM):** qeyri-tibbi səbəblərə görə qadının cinsi orqanlarının şəklinin dəyişdirmək və ya zədələmək məqsədilə edilən bütün prosedurlar. Bu cür hallar sağalmaz daimi zədələrə səbəb olur və adətən qurbanların razılığı olmadan həyata keçirilir. Konvensiyada qadın sünnetini həyata keçirən şəxslərə yardım edənlər üçün də cinayət sanksiyaları nəzərdə tutulur.

Avstriyada 2001-ci ilə qədər zərərçəkmiş tərəfin razılığı ilə baş vermiş fiziki xəsarətlərə görə cəza verilmirdi. Bunu nəticəsi olaraq gənc qızın valideynləri və ya qəyyumu onun sünnet olunmasına hüququ cəhətdən razılıq verdikdə bu akt cəzasız qalırdı. Avstriya Cinayət Məcəlləsinə dəyişiklik edərək cinsi orqanların kəsilməsi və zədələnməsinə razılığın verilməsinin qəbul edilməz olduğunu və bunun cinsi duyğuların pozulmasına səbəb olduğunu bildirdi.

- ▶ **Məcburi abort və məcburi qısırlaşdırma:** qadının əvvəlcədən verilməmiş və məlumatlı razılığı olmadan onun üzərində abortun həyata keçirilməsi; qadının dünyaya uşaq gətirmək qabiliyyətinə sona vermək üçün onun əvvəlcədən verilməmiş və məlumatlı razılığı və ya anlayışı olmadan əməliyyat edilməsi.

Yardım etmə, əlbir olma və cəhd etmə

Psixoloji, fiziki və ya cinsi zorakılıq, təcavüz məqsədilə təqib, məcburi evlilik, qadın sünneti və ya məcburi abort və məcburi qısırlaşdırma kimi cinayətlərin törədilməsinə kömək edən, onlara təhrik edən və

ya onları dəstəkləyən hər kəs Konvensiyaya görə cinayət əməlinə təqsirli bilinir. Bu müddəə cinayət, inzibati və mülki qanunvericiliyinə görə cinayət hesab edilən əməlləri əhatə edir. Fiziki və ya cinsi zorakılıq, məcburi evlilik, qadın sünneti, məcburi abort və ya məcburi qısırlaşdırmaya qəsdən edilən cəhd də cinayət sayılır.

Cinayətlərə, o cümlədən “namus cinayətləri” adlanan cinayətlərlə qəbuledilməz bəraətin qazandırılması

Qadınlara qarşı zorakılığın kökündə duran səbəbləri aradan qaldırmaq və zorakılığı adi hala çevirən münasibətləri aydınlaşdırmaq məqsədilə Konvensiya cinayət hərəkətinin istənilən vəziyyətdə qəbuledilməz olduğunu bir prinsip olaraq təsbit edib. Mədəniyyət, din, adət-ənənə və ya hər hansı başqa şəxsi səbəblə edilmiş cinayətkar davranışlardan qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının müdafiəsi üçün istifadə etmək qəbuledilməzdir. Bu növ səbəblər qanunların şərh zamanı məhkəmə orqanları tərəfindən əsas kimi götürülməməlidir. Belə səbəblərə görə edilən zorakılıq əməlləri çox vaxt məhkəməyə cəlb olunmaq üçün yaşı az olan uşaqlar tərəfindən ailənin və ya icmanın yetişkin üzvləri tərəfindən təşviq edilərək törədilir. Bu boşluğu doldurmaq üçün Tərəflər belə cinayətlərə təhrik edən şəxsləri cinayət məsuliyyətinə cəlb etməlidirlər.

Yurisdiksiya

Avropa Şurasının digər konvensiyalarında olan bənzər yurisdiksiya prinsipləri aşağıdakı məsələləri təmin etmək üçün tətbiq edilir:

- ▶ Tərəflərdən öz ərazisində, bayrağı altında üzən gəminin göyertəsində və ya bu ölkənin qanunlarına əsasən qeydiyyatdan keçmiş təyyarədə cinayət törədən şəxsləri, və həmçinin adətən onların ərazisində yaşayan vətəndaş və ya şəxslər tərəfindən cinayət əməli törədildikdə həmin əməlləri cəzalandırmaq tələb olunur.
- ▶ Tərəflər öz vətəndaşlarını və ya adətən onların ərazisində yaşayan şəxsləri xaricdə olduqları müddətdə qorumaq üçün

onlara qarşı törədilən istənilən cinayət əməllərini mühakimə edib cəzalandırmağa dəvət edilir.

- ▶ Tərəflər cinsi zorakılıq, məcburi evlilik, qadın sünneti və ya məcburi abort və məcburi qısırlaşdırma kimi cinayətləri xaricdə törətdikdə belə vətəndaşları cəzalandırır. Bu cəzalar hadisənin baş verdiyi ölkədə bunun cinayət sayılıb-sayılmamasından, qurban tərəfindən şikayətin edilib-edilməməsindən və dövlət orqanlarının apardığı istintaqdan asılı olmayaraq tətbiq edilir.
- ▶ Tərəf onun ərazisində yaşayan zorakılığı edən şəxsi bu əməlin törədildiyi və ya qurbanın əslən olduğu ölkəyə ekstradisiya olunmadığı təqdirdə mühakimə edir.

Sanksiyalar və tədbirlər

Tərəflərlərdən Konvensiyada nəzərdə tutulan cinayət əməlləri üçün tətbiq edilən sanksiyaların zorakılığın ağırlıq dərəcəsinə uyğun olmasını təmin etmək tələb edilir. Sanksiyalar “səmərəli, uyğun və fikirdən daşındırıcı” olmalı və onlara azadlıqdan məhrum etmə və ya uşaqların maraqlarını ən yaxşı şəkildə nəzərə almaqla valideynlik hüquqlarından məhrum etmə aid ola bilər. Buna qurbanın qorunması aiddir və başqa şəkildə təmin edilə bilməz.

Ağırlaşdırıcı hallar

Konvensiya bəzi hallarda daha ağır cəzaların verilməsini nəzərdə tutur: məsələn, cinayətin yaxın ailə üzvü tərəfindən törədilməsi, təkrar törədilməsi, xüsusilə həssas olan insana qarşı törədilməsi, uşağa qarşı və ya onun gözü önündə törədilməsi, bir neçə insan tərəfindən törədilməsi, ifrat zorakılıqla törədilməsi, silahdan istifadə etməklə və ya silahla təhdid edərək törədilməsi, qurbana ciddi xəsarət yetirməsi və zorakılığı törədən şəxs daha öncə bənzər cinayətlə məhkum olunması.

İspaniyada Gender Zorakılığı haqqında Orqanik Qanunun qəbul edilməsindən sonra zorakılığın (keçmiş) həyat yoldaşına və ya zorakılığı törədənle birgə yaşayıb-yaşamamalarından asılı

olmayaraq evliliyə bənzər münasibətdə olduğu şəxsə qarşı yönəlmiş hallarda cəzaların artırılması məqsədiylə Cinayət Məcəlləsinin 148-ci Maddəsinə dəyişiklik edilib. **Belçikanın** Cinayət Məcəlləsində məişət zorakılığı xüsusi cinayət əməli olaraq öz əksini tapmır. Amma, indiki və ya keçmiş həyat yoldaşı və ya partnyor tərəfindən fiziki zorakılıq törədildiyi zaman bu, ən ağır cinayət hesab edilir və ona qarşı daha ciddi sanksiyalar tətbiq edilir.

Mübahisəli məsələlərin həlli ilə bağlı məcburi alternativ proseslərin və ya cəzaların qadağan edilməsi

Qurbanla zorakılığı törədən şəxs arasında vasitəçilik prosesi heç bir zaman bərabər ola bilmədiyi üçün zorakılığın baş verməsi hallarında mübahisəli məsələlərin həllində alternativ metodlar qadağan olunur. Konvensiyada əksini tapmış zorakılıq baş verdiyi zaman bu, cinayət hesab edilir və onu törədən şəxs məsuliyyətə cəlb olunaraq mühakimə edilməlidir. Zorakılığı törədən şəxsdən cərimə ödəmək tələb edilərsə Tərəflər bunun dolayı yolla qurban üçün maliyyə çətinlikləri törətməməsini təmin etməlidirlər. Qurbanlar çox vaxt zorakılığı törədən şəxslə eyni ailədən olduğu üçün qoyulan cərimə ailə gəlirinə və ya alimentə təsir edə bilər.

İstintaq, məhkəmə təqibi, prosesual hüquq və qoruyucu tədbirlər

Konvensiyanın VI fəslə

Risqlərin qiymətləndirilməsi və idarə olunması

Bir çox qurbanlar zorakılığı törədən şəxslər tərəfindən ciddi zorakılıq və hətta ölümlə hədələnilir. Bu da xüsusilə qurbanlar evi tərk etdikdə və ya zorakılığı törədən şəxs məsuliyyətə cəlb olunma riski ilə üzləşdikdə baş verir. İstintaqın bütün mərhələlərində qurbanın qorunmasını təmin etmək məqsədilə birgə fəaliyyət göstərən müvafiq orqanlar tərəfindən onun üzləşdiyi təhlükənin dərəcəsinə müəyyənləşdirmək üçün qiymətləndirmə aparılmalı və bu riskin idarə olunması üçün bir plan hazırlanmalıdır. Bu dəyərləndirmə zamanı

zorakılığı törədən şəxsin odlu silaha sahib olması və ya ona əldə edə bilməsi də araşdırılmalıdır. Bu kimi hallarda, Tərəflər qurbanın müdafiəsi üçün hər hansı odlu silahın və ya döyüş sursatının dərhal müsadirəsinə imkan verən tədbirlər görə bilərlər.

Birləşmiş Krallıqda Risklərin Qiymətləndirməsi üzrə Çoxsaylı Qurumların Konfransları (MARAC-lar) qurbanlara və onların uşaqlarına zərər dəyməsinin qarşısını alınması üçün fikir mübadiləsi aparmaq və tədbirlər görmək məqsədilə ayda bir dəfə görüşür. Onlar polis, probasiya xidməti, yerli hakimiyyət orqanları, səhiyyə və mənzil qurumları, sığınacaqlar və dəstək xidmətləri kimi müxtəlif səlahiyyətli orqanların və xidmət qurumlarının işini əlaqələndirirlər. MARAC-lar qurbanların təhlükəsizliyini gücləndirmək üçün fərdi planlar hazırlayırlar. Bu konfranslar məlumat boşluqlarının aşkara çıxarılmasında və aradan qaldırılmasında önəmli rol oynayırlar.

Təcili uzaqlaşdırma əmrləri

Qurbanın müdafiəsini dərhal təmin etmək məqsədilə Konvensiya gələcəkdə zorakılıq hallarının qarşısını almaq üçün məişət zorakılığını törədən şəxsin öz evindən uzaqlaşdırılması, qurbanla onun arasında fiziki məsafənin qoyulması kimi tədbirləri nəzərdə tutur. Mənzilin sahibi olsa belə zorakılığı törədən şəxsin oradan uzaqlaşdırılması qurbanın əlavə travmalara məruz qalmasının qarşısını alır. Əks halda qurban öz təhlükəsizliyi üçün əksər hallarda öz uşaqları ilə birlikdə yaşayış yerini tərk etməyə məcbur edilir. Uzaqlaşdırma əmrlərinin verilməsi üçün hansı orqana səlahiyyət verilməsi məsələsi Tərəflərdən asılıdır. Amma bu zaman qurbanın və ya risk altında olan şəxsin təhlükəsizliyi prioritet olaraq qalmalıdır.

Məhdudlaşdırma və ya qoruma əmrləri

Zorakılığı törədən şəxsin əməlinə əngəl olmaq və müəyyən vaxt ərzində onun qurbanla hər hansı bir əlaqəyə girməsinin qarşısını almaq üçün Tərəflər bu əmrlərin zorakılığın Konvensiyada nəzərdə tutulmuş bütün növlərinə məruz qalan qurbanlara tətbiq edilməsini

təmin etməlidirlər. Qurbanın təcili müdafiəsini təmin etmək üçün bu əmrlər:

- ▶ əldə oluna bilən olmalı;
- ▶ təcili mühafizə üçün yararlı olmalı;
- ▶ zorakılığı törədən şəxsin başqa hüquqi icraatla üzləşib-üzləşməməsindən asılı olmayaraq əlçatan olmalı;
- ▶ sonrakı hüquqi icraatlar müddətində icazə verilən olmalı;
- ▶ sadəcə Tərəflərdən birinin xahişi ilə tətbiiq edilə bilən olmalı;
- ▶ ədalət məhkəməsində müttəhimin hüquqlarına xələl gətirmədən verilməlidir.

Avstriyada Ailə Qanunu çərçivəsində Zorakılıqdan Müdafiə məişət zorakılığı törədən şəxsi qurbanın razılığı və ya xahişi olmadan ümumi mənzildən 10 gün müddətində uzaqlaşdırmaq hüququnu zorakılığın qarşısının alınması tədbiri kimi polisə verir. Polis 24 saat ərzində qurbana hərtərəfli məsləhət verə bilən müdaxilə mərkəzinə hadisə ilə bağlı hesabat göndərməlidir. Verilən məsləhətlərin məqsədlərindən biri qurbanın 3 aya qədər davam edən uzun müddətli mühafizə əmri ilə bağlı ailə məhkəməsinə müraciət edib-etməməsinə dair məlumatlı qərar verməsinin təmin etməkdən ibarətdir. Bəhs edilən mühafizə əmrindən yararlanan şəxslərə sadəcə ər və arvadlar və ya partnyorlar deyil, həmçinin ailə şəklində yaşayan bütün şəxslər kimi geniş sayda potensial qurbanlar daxildir.

Qoruma tədbirləri

Məhkəmə prosesi zamanı qurbanların hüquqlarına hörmət edilməsini təmin etmək və onların başqa travmalarla üzləşməsinin qarşısını almaq məqsədilə Tərəflərdən aşağıdakıların daxil olduğu bir sıra müdafiə tədbirləri görmək tələb olunur:

- ▶ qurbanların, onların ailələrinin və şahidlərin hədə-qorxu halları ilə üzləşməməsinin təmin etmək;
- ▶ xüsusi təhlükə altında olan qurbana zorakılığı törədən şəxsin yeri ilə bağlı məlumat vermək;

- ▶ mövcud xidmətlər, istintaqın gedişatı və onların məhkəmə işinin nəticəsilə bağlı məlumatlandırmaq;
- ▶ dinlənilmə və dəlil təqdim etmə, zorakılığı törədən şəxsin iştirakı olmadan ifadə vermə və şəxsi həyatlarını və kimliklərini qoruma imkanı yaratmaq;
- ▶ prosesdə Tərəf kimi iştirak etdikləri və ya ifadə verdikləri zaman qurbanlara pulsuz tərcümə xidməti vermək.

Miqrasiya və sığınacaq

Konvensiyanın VII Fəslə

Miqrant və qaçqın qadınlar zorakılığa qarşı xüsusilə həssasdırlar. Buna görə də Konvensiyanın müddələrinin icrası zamanı miqrant və ya qaçqın statusu səbəbiylə kiməsə ayrı-seçkilik edilməsi qadağan edilir. Konvensiya həmçinin həssas şəxslərin ehtiyaclarını nəzərə alarkən bu cür zorakılığın qarşısının alınmasını və qurbanların dəstəklənməsini tələb edir.

Yaşayış (rezident) statusu

Avropa Şurasının üzv dövlətlərinin əksəriyyəti öz hüquqlarına əsasən yaşayış statusu verənə qədər müəyyən müddət ərzində ər-arvadın evli qalmasını və ya partnyorların birgə yaşamasını tələb edir. Bunun nəticəsi olaraq miqrant və qaçqın qadınların çoxu yaşadıkları zorakılıq vəziyyətini tərk etmirlər, çünki bu zaman onlar yaşayış statusunu itirmək təhlükəsi ilə üzləşirlər. Konvensiya zorakılığa məruz qalan miqrant qadınlara müstəqil yaşayış statusu əldə etmək imkanı yaradır və digər ölkədə evliliyə zorla məcbur edilən miqrant qurbanların öz yaşayış statuslarını bərpa etməsinə şərait yaradır.

Konvensiya Tərəflərə yaşayış statusu ilə bağlı müddəaları tətbiq etməmək və ya yalnız xüsusi hallar və şərtlərdə tətbiq etmək hüququ verir.

Gender əsaslı sığınacaq tələbləri

Sığınacaq axtaran qadınların müdafiə ilə bağlı narahat edən spesifik məsələlər kişiləri narahat edən məsələlərdən fərqlidir. Mədəniyyət

nöqtəyi-nəzərindən həssas məsələlərə önəm verilməyən miqrant statusunun müəyyənləşdirilməsi prosesi zamanı zorlama kimi zorakılıq hallarına məruz qalan qadınlar adətən bunu dilə gətirə bilmir və ya demək istəmirlər. Çox vaxt cinsi qısnama və cinsi istismara məruz qalan bu qadınlar özlərini müdafiə etməkdə aciz qalırlar. Sığınacaq axtaran qadınlarla bağlı bir sıra məsələləri həll etmək üçün Konvensiya Tərəflər üzərinə aşağıda qeyd edilən öhdəlikləri qoyur:

- ▶ qadınlara qarşı gender əsaslı zorakılığı Qaçqınların statusuna dair 1951-ci il Konvensiyanın mənası baxımından təqib kimi qəbul etmək;
- ▶ qaçqın statusu verərkən gender cəhətdən həssas təfsir verilməsini təmin etmək;
- ▶ sığınacaq verilməsi prosesində qadınlar və kişilər arasındakı fərqlərin nəzərə alınmasını təmin etmək məqsədilə gender cəhətdən həssas prosedurları, təlimatları və dəstək xidmətlərini təqdim etmək.

Bu müddəə və aşağıda göstərilən geri qaytarılmama (non-refoulement) müddəası Qaçqınların statusuna dair 1951-ci il Konvensiyasına və Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi tərəfindən şərh edilən Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasının 3-cü maddəsinə uyğundur və onların hüddudlarından kənara çıxmır.

2002-ci ildə **BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarı (BMT QAK)** Beynəlxalq Müdafiə haqqında Təlimatlar: 1951-ci il Konvensiyasının 1A(2) Maddəsi və/və ya onun Qaçqınların statusu haqqında 1967-ci il tarixli Protokolunun konteksti çərçivəsində gender əsaslı təqib sənədini inəşr etdirib. Bu Təlimatların məqsədi hökumətlər, hüquqi sahəsində çalışanlar, qərar qəbul edənlər və məhkəmələ və həmçinin bu sahədə qaçqın statusunun müəyyənləşdirilməsi işini həyata keçirən BMT QAK əməkdaşlarını hüquqi interpretasiya təlimatları ilə təmin etməkdən ibarətdir.

Qaçqınların geri qaytarılmaması (non-refoulement)

Konvensiya statusundan asılı olmayaraq beynəlxalq müdafiəyə ehtiyacı olan qaçqınların onları təhlükə gözlədikdə ya da işgəncəyə, qeyri-insani yaxud ləyaqəti alçaldan davranış və cəza növlərinə məruz qalma ehtimalları olduqları ölkələrə geri qaytarılmamalarını bir öhdəlik olaraq müəyyən edir. Geri qaytarılmama (Non-refoulement) prinsipi sığınacaq axtaranlar və qaçqınların beynəlxalq müdafiəsi sahəsində əsas rol oynayan prinsipdir.

Monitoring mexanizmi

Konvensiyanın IX Fəslı

Tərəflərin Konvensiyanı səo qüvvəyə mindikdən sonra monitoring mexanizmi yaradılıb. Bu mexanizm 2 qurumdan ibarətdir:

- ▶ **Qadınlara qarşı zorakılığa və məişət zorakılığına qarşı mübarizə üzrə ekspert qrupu**- GREVIO adlanan və insan hüquqları, gender bərabərliyi, qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı və ya qurbanlara yardım və onların qorunması kimi sahələr üzrə çalışan 10-15 peşəkardan təşkil olunan texniki qurum. Bu qrup Konvensiyada iştirak edən Tərəflərin vətəndaşlarından ibarətdir və burada çoxşaxəli və coğrafi balans qorunub saxlanır. Onun rolu Tərəflərin Konvensiyanı nə dərəcədə icra etdiyini müəyyənləşdirməkdən ibarətdir. GREVIO-nun ilk 10 üzvü 2015-ci ilin mayında seçilib: Feride Acar (Türkiyə), Bilyana Brankoviç (Serbiya), Fransuaz Briye (Fransa), Helena Maria Karvalho Martins Leytao (Portuqaliya), Xemma Qalleqo (İspaniya), Simona Lanzoni (İtaliya), Roza Loqar (Avstriya), İris Luarasi (Albaniya), Marselin Naudi (Malta), Vesna Ratkoviç (Monteneqro).
- ▶ **Tərəflərin Komitəsi** - GREVIO-nun üzvlərini Tərəflərin namizədliyini irəli sürdüyü şəxslər arasından seçən və Konvensiyada iştirak edən Tərəflərin nümayəndələrindən ibarət olan siyasi orqan.

Prosedur

GREVIO hazırlayacağı sorğu əsasında Konvensiyada iştirak edən dövlətlərdən hesabatlar alacaq. O, həmçinin QHT-lərdən, vətəndaş cəmiyyətlərindən, insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə milli institutlardan, Avropa Şurasının İnsan Hüquqları üzrə Komissarından, Parlament Assambleyasından və Avropa Şurasının və yaxud Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında Konvensiyası (CEDAW) Komitəsi kimi digər beynəlxalq təsisatların yaratdığı ixtisaslaşdırılmış qurumlardan məlumat ala bilər. Əgər verilmiş məlumat kifayət deyilsə və ya hər hansısa bir məsələ təcili diqqət tələb edirsə, onda GREVIO aidiyyəti olan dövlətin hakimiyyət orqanları ilə əməkdaşlıq çərçivəsində həmin ölkəyə səfər edə bilər.

Alınan məlumat əsasında GREVIO sözügedən ölkə tərəfindən şərh edilməsi üçün hesabat tərtib edəcək. Bu şərhlər yekun hesabatda nəzərə alınacaq və GREVIO nəticələri Tərəflərin Komitəsinə təqdim edəcək. Komitə GREVIO-nun əldə etdiyi nəticələr əsasında bu ölkənin göstərilmiş tarixdə yerinə yetirməsi üçün tövsiyələr qəbul edə bilər.

Ümumi tövsiyələr

GREVIO xüsusi bir Tərəf üçün deyil, iştirak edən bütün dövlətlər üçün nəzərdə tutulan tövsiyələr qəbul edə və Konvensiyanın müddəalarının səmərəli şəkildə icrasına dair aydın təlimatlar təklif edə bilər.

Parlamentlərin monitorinq cəlb edilməsi

Konvensiyanın müddəalarının icrasında oynadıqları rolunu nəzərə alaraq Milli Parlamentlər monitorinq prosesində iştirak etməyə dəvət olunurlar və Tərəf olan dövlətlərdən GREVIO hesabatlarını məsləhətləşmə məqsədi ilə parlamentlərə təqdim etmək tələb olunur.

Avropa Şurası müqaviləsində ilk dəfə olaraq Parlament Assambleyası onun icrasını müntəzəm olaraq yoxlamağa dəvət edilir. Bu müddəa Parlament Assambleyasının qadınlara qarşı zorakılıq məsələsini

Avropa Şurası və üzv dövlətlərin siyasi gündəminə gətirilməsində və bu məsələ ilə bağlı uzunmüddətli öhdəliyin qəbul edilməsində oynadığı önəmli rolu tanıyır.

Digər beynəlxalq sənədlərlə əlaqə

Konvensiyanın X Fəslə

Bu müddəa Konvensiya ilə digər beynəlxalq sənədlərin ahəngdar şəkildə mövcud olmasını təmin etmək məqsədilə onlar arasındakı münasibətləri əhatə edir. Konvensiya özünün də əhatə etdiyi məsələlərlə bağlı İnsan Hüquqları və Əsas Azadlıqların müdafiəsi haqqında Konvensiyaya və onun Protokolları və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında Konvensiyası və onun Fakültativ Protokolu kimi beynəlxalq sənədlərin müddəalarından irəli gələn hüquq və vəzifələrə müdaxilə etmir. Konvensiya qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığı qurbanlarının müdafiəsinin və onlara edilən dəstəyin gücləndirilməsi üçün hazırlanıb.

Konvensiyada iştirak edən Tərəflər onun müddəalarını gücləndirmək və ya tətbiqini təkmilləşdirmək məqsədilə bəhs edilən məsələlər ətrafında ikitərəfli və ya çoxtərəfli sazişlər əsasında əməkdaşlıq etməyə dəvət edilir.

Yekun müddəalar

Konvensiyanın XII fəslə

Qüvvəyə minmə

Konvensiya Avropa Şurasının üzv dövlətləri, onun hazırlanmasında iştirak etmiş üzv olmayan dövlətlər (Kanada, Vatikan, Yaponiya, Meksika və Amerika Birləşmiş Ştatları) və Avropa İttifaqı tərəfindən imzalanmağa açıqdır.

Onun qüvvəyə minməsi p n ölkə tərəfindən ratifikasiya edilməsini tələb edir.

Konvensiyaya qoşulma

Konvensiya qüvvəyə mindikdən sonra Avropa Şurasına üzv olmayan istənilən dövlət ona qoşulmağa dəvət edilə bilər.

Qeyd-şərtlər

Tərəflər yalnız icazə verilən maddələrə və yalnız bir dəfə yenilənməklə beş il müddətinə qeyd-şərtlər edə bilərlər. Qeyd-şərtlərin edilməsi imkanı mümkün qədər çox dövlətin Konvensiyanı ratifikasiya etməsinə şərait yaratmalıdır, lakin xüsusi məsələlərlə bağlı onların qanunvericiliyinin uyğunlaşdırılmasına daha çox vaxt aparrır.

Qeyd-şərtlər aşağıdakılarla bağlı edilə bilər:

- ▶ Maddə 30 (Kompensasiya), bənd 2;
- ▶ Maddə 44 (Yurisdiksiya), bəndlər 1e, 3 və 4;
- ▶ Maddə 55 (Ex parte və ex officio icraat), az əhəmiyyətli cinayətlərlə bağlı Maddə 35, bənd 1;
- ▶ Maddə 37, 38 və 39-la bağlı Maddə 58 (İddia müddəti);
- ▶ Maddə 59 (Yaşayış (rezident) statusu)

Tərəflər eyni zamanda Maddə 33-ə (psixoloji zorakılıq) və Maddə 34-ə (təcavüz məqsədilə təqib) qeyri-cinayət sanksiyaları tətbiq etmək hüququnu saxlaya bilərlər.

Qeyd-şərtlər Konvensiya imzalandıqdan və ratifikasiya olunduqdan sonra edilə və Avropa Şurasının Baş katibinə göndərilən bəyanat ilə çıxarıla bilər. Beş ildən sonra yenilənmədikləri təqdirdə bu qeyd-şərtlər aradan qalxırlar. Tərəf öz qeyd-şərtini yeniləməyi qərara alarsa onun səbəbləri barədə GREVIO-nu məlumatlandırmalıdır.

Avropa Şurası Baş katibinin müavini tərəfindən son söz

Hər birimizin əlindən gələni etdiyi İstanbul Konvensiyasının qüvvəyə minməsi 1 avqust 2014-cü ildə baş tutdu. İstanbul Konvensiyasının hazırlanması, qəbulu, imzalanması, ratifikasiyası və qüvvəyə minməsi kollektiv səylərin nəticəsidir. Bu səylər nəticəsində qadınlara qarşı zorakılıqla mübarizədə iştirak edənlərin hər birinin resursları və enerjisi səfərbər edilmişdir: Avropa Şurası və onun müxtəlif qurumları və strukturları, dövlət orqanları, BMT kimi digər beynəlxalq təşkilatlar, QHT-lər, vətəndaş cəmiyyəti və həmçinin milli parlamentlər.



Bütün bu qurumlar və onların rəhbərləri bu Konvensiyanın zorakılığın qurbanı olan şəxslərin əziyyətlərinə ən yaxşı cavab olduğuna dərinləndirən inanırlar. Hətta qüvvəyə minmədən öncə belə İstanbul Konvensiyası bu sahədə sadəcə üzv dövlətlərimizdə deyil həmçinin bütün dünyada sayılan alətə çevrilmişdi. Qəbul edildiyi ilk gündən bəri Konvensiya qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının qəbul edilməz olduğuna diqqəti geniş şəkildə çəkmişdir.

İstanbul Konvensiyası qadınlara qarşı olan zorakılığın gender əsaslı zorakılıq olduğunu, məhz qadın olduqlarına görə onlara qarşı törədildiyini və aidiyyətini olan zorakılıqdan qadınların kişilərdən daha çox zərər çəkdiyini düşünən ideyaya əsaslanır. Məsələ insan hüquqları olduğu üçün dövlətlər baş verən zorakılığın yayılmış bütün formaları ilə

mübarizə, onların aradan qaldırılması və zorakılığı törədən şəxslərin məsuliyyətə cəlb olunması üçün addımlar atmalıdırlar. Biz bir fikri aydın şəkildə bildirməliyik. Nə qədər ki qadınlara qarşı gender əsaslı genişmiqyaslı zorakılıq mövcuddur və dövlət agentlikləri və qurumları buna göz yumur, biz qadınlar və kişilər arasındakı bərabərlikdən danışa bilmərik.

Konvensiyanın qüvvəyə minməsinə alqışlayırıq, lakin söylərimizi də davam etdirməliyik. İlk öncə Konvensiyanın icra edilməsini təmin etməliyik. İstanbul Konvensiyası ilə qurulmuş ekspertlər qrupu olan GREVIO bu sahədə aparıcı rol oynayacaq. Parlament Assambleyası da yeni və əsas rol oynayacaq. İlk dəfə olaraq milli parlamentlərə və Parlament Assambleyasına Avropa Şurası konvensiyasını monitorinq etmək üçün bəzi səlahiyyətlər verilir. Və həmçinin, digər ölkələrin Konvensiyanı ratifikasiya edən dövlətlərin siyahısına qoşulmalarını təmin etmək lazım gələcək.

Bu stolüstü kitabla parlament üzvlərinə cəmiyyətdə İstanbul Konvensiyasının daha çox tanınması, onun müddəalarının izahı və vacibliyinin səbəblərini göstərilməsi üçün praktiki vasitə təqdim edilir. Birgə məqsədlərimizə çatmaq üçün getdiyimiz yolda hər bir qadının zorakılıqdan azad yaşaya bilməsini təmin etmək vacibdir.

Qabriella Battaini-Draçoni,
Avropa Şurası Baş katibinin müavini

Əlavə I

**Avropa Şurasının Qadınlara qarşı
zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının
alınması və ona qarşı mübarizə haqqında
Konvensiyası
(CETS № 210)**

İstanbul, 11 may 2011-ci il

Preambula

Avropa Şurasının üzvü olan dövlətlər və bu Konvensiyayı imzalayan digər tərəflər,

İnsan hüquqları və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında Konvensiya (ETS No. 5, 1950-ci il) və onun Protokolları, Avropa Sosial Xartiyası (ETS No. 35, 1961-ci il, 1996-cı ildə yenidən baxılmış, ETS No. 163), İnsan alverinə qarşı mübarizə haqqında Avropa Şurasının Konvensiyası (CETS No. 197, 2005-ci il) və Uşaqların cinsi istismardan və seksual xarakterli hərəkətlərdən müdafiəsi haqqında Avropa Şurasının Konvensiyasını (CETS No. 201, 2007-ci il) xatırladaraq;

Nazirlər Komitəsinin Avropa Şurasının üzv dövlətlərinə aşağıdakı Tövsiyələrini – Qadınların zorakılıqdan müdafiəsinə dair Rec(2002)5 sayılı Tövsiyəni, Gender bərabərliyi ilə bağlı standartlara və mexanizmlərə dair CM/Rec(2007)17 sayılı Tövsiyəni, Münaqişələrin qarşısının alınması və həll olunmasında, sülhün bərqərar edilməsində qadın və kişilərin roluna dair CM/Rec(2010)10 sayılı Tövsiyəni xatırladaraq;

Qadınlara qarşı zorakılıq sahəsində əhəmiyyətli standartlar müəyyənləşdirən Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin genişlənməkdə olan presedent hüququnu nəzərə alaraq;

Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktı (1966-cı il), İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Paktı (1966-cı il), BMT-nin “Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv olunması haqqında” Konvensiyasını (“CEDAW”, 1979-cu il) və onun Fakültativ Protokolunu (1999-cu il), o cümlədən CEDAW Komitəsinin Qadınlara qarşı zorakılığa dair 19 sayılı Ümumi Tövsiyəsini, BMT-nin Uşaq Hüquqları haqqında Konvensiyasını (1989-cu il) və onun Fakültativ Protokollarını (2000-ci il) və BMT-nin “Əlilliyi olan şəxslərin hüquqları haqqında” Konvensiyasını (2006-cı il) diqqətə alaraq;

Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin Roma Statutunu (2002-ci il) diqqətə alaraq;

Beynəlxalq humanitar hüququn əsas prinsiplərini , xüsusən Müharibə dövründə mülki şəxslərin müdafiəsinə dair Cenevrə Konvensiyasını (IV) və onun I və II Əlavə Protokollarını (1977-ci il) xatırladaraq;

Qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının bütün formalarını pisləyərək;

Qadınlara qarşı zorakılığın qadınlarla kişilər arasında de-yure və de-facto bərabərliyin bərqərar edilməsinin qadınlara qarşı zorakılığın qarşısının alınmasında əsas element olduğunu qəbul edərək;

Qadınlara qarşı zorakılığın qadınlarla kişilər arasında tarixən qeyri-bərabər səlahiyyət bölgüsünün təzahürü olduğunu və bunun kişilərin qadınlar üzərində üstünlüyü və kişilər tərəfindən qadınlara qarşı ayrı-seçkilik, qadınların tam şəkildə tərəqqisinin qarşısını alması ilə nəticələndiyini qəbul edərək;

Qadınlara qarşı zorakılığın struktur xüsusiyyətinin gender zəminli zorakılıq olduğunu və qadınlara qarşı zorakılığın kişilərə nisbətə qadınların ikinci dərəcəli mövqedə qalmasının ən mühüm sosial mexanizmlərindən biri olduğunu qəbul edərək;

Qadınların və qızların, onların insan hüquqlarının ciddi pozuntusu sayılan və qadınlarla kişilər arasında bərabərliyə nail olmaq yolunda böyük maneə olan məişət zorakılığı, cinsi qısnama, zorlama, məcburi nikah, namus cinayətləri və qadın sünneti kimi ciddi zorakılıq formalarına tez-tez məruz qaldıqlarını böyük narahatçılıqla qəbul edərək;

Silahlı münaqişələr zamanı insan hüquqlarının davamlı olaraq pozulduğunu və bundan mülki əhalinin, xüsusilə də geniş yayılmış və ya sistemik zorlamaya və cinsi zorakılığa məruz qalan qadınların zərər çəkdiyini və həm münaqişələr zamanı, həm də onlardan sonra gender zəminli zorakılığın artması ehtimalını qəbul edərək;

Qadınların və qızların kişilərlə müqayisədə daha çox gender zəminli zorakılıq riskinə məruz qaldıqlarını qəbul edərək;

Məişət zorakılığından qadınların daha çox zərər çəkdiyini və kişilərin də məişət zorakılığının qurbanı ola bilməsini qəbul edərək;

Uşaqların ailədə zorakılığa şahidlik etmə halları daxil olmaqla məişət zorakılığının qurbanları olduğunu qəbul edərək;

Qadınlara qarşı zorakılıqdan və məişət zorakılığından azad bir Avropa yaratmağa can ataraq,

Aşağıdakılar barədə razılığa gəlmişlər:

I Fəsil – Məqsədlər, anlayışlar, bərabərlik və ayrı-seçkiliyə yol verməmə, ümumi öhdəliklər

Maddə 1 – Konvensiyanın məqsədləri

- 1 Bu Konvensiyanın məqsədləri aşağıdakılardır:
 - a qadınları zorakılığın bütün formalarından müdafiə etmək, qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının qarşısını almaq, təqib etmək və aradan qaldırmaq;
 - b qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılmasına yardım etmək və qadınların səlahiyyətlərinin genişləndirilməsi də daxil olmaqla qadınlarla kişilər arasında əsl bərabərliyi təşviq etmək;
 - c qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının bütün qurbanlarının müdafiəsi və onlara yardım üçün hərtərəfli qanunvericilik bazası, siyasət və tədbirlər hazırlamaq;
 - d qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığını aradan qaldırmaq məqsədilə beynəlxalq əməkdaşlığı təşviq etmək;
 - e qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının aradan qaldırılmasına kompleks yanaşma qəbul etmək məqsədilə səmərəli əməkdaşlığın həyata keçirilməsində təşkilatlara və hüquq-mühafizə orqanlarına yardım etmək.

- 2 Konvensiyanın müddəalarının onun iştirakçıları tərəfindən səmərəli həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə Konvensiya xüsusi monitoring mexanizminin yaradılmasını nəzərdə tutur.

Maddə 2 – Konvensiyanın əhatə dairəsi

- 1 Bu Konvensiya məişət zorakılığı da daxil olmaqla, qadınlara qarşı zorakılığın qadınlarən qeyri-mütənasib olaraq zərər çəkdiqləri bütün formalarına şamil olunur.
- 2 Tərəflər bu Konvensiyanı məişət zorakılığının bütün qurbanlarına tətbiq etməyə çağırılır. Tərəflər bu Konvensiyanın müddəalarını həyata keçirərkən gender zəminli zorakılığın qadın qurbanlarına xüsusi diqqət yetirirlər.
- 3 Bu Konvensiya sülh dövründə və silahlı münaqişə vəziyyətlərində tətbiq olunur.

Maddə 3 – Anlayışlar

Bu Konvensiyanın məqsədləri üçün:

- a “qadınlara qarşı zorakılıq” insan hüquqlarının pozuntusu və qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin forması hesab edilir və ictimai və ya şəxsi həyatda baş verməsindən asılı olmayaraq qadınlara fiziki, cinsi, psixoloji və ya iqtisadi zərər, yaxud iztirab yetirən və ya yetirə bilən gender zəminli bütün zorakılıq əməlləri, o cümlədən bu əməllərin törədiləcəyi ilə hədələmə, habelə məcbur etmə və ya özbaşına azadlıqdan məhrum etmə kimi başa düşülür;
- b “məişət zorakılığı” dedikdə təqsirkarın qurbanla eyni yaşayış yerini paylaşdığından və ya paylaşmış olmasından asılı olmayaraq, ailə daxilində və ya məişətdə, yaxud keçmiş və ya hazırkı ər-arvad və ya partnyorlar arasında baş verən bütün fiziki, cinsi, psixoloji və ya iqtisadi zorakılıq əməlləri başa düşülür;
- c “gender” dedikdə hər hansı bir cəmiyyətin qadın və kişilər üçün müvafiq hesab etdiyi sosial rollar, davranışlar, fəaliyyət və atributlar başa düşülür;

- d “qadınlara qarşı gender zəminli zorakılıq” dedikdə qadın olduğu üçün ona qarşı yönələn və ya qadınların qeyri-mütənasib olaraq zərər çəkdiqləri zorakılıq başa düşülür;
- e a və b bəndlərində göstərilən davranışa məruz qalan hər bir şəxs “qurban” hesab edilir;
- f 18 yaşından kiçik qızlar da “qadın” hesab edilir.

Maddə 4 – Əsas hüquqlar, bərabərlik və ayrı-seçkiliyə yol verməmə

- 1 Tərəflər hər kəsin, xüsusilə də qadınların həm ictimai, həm də şəxsi həyatda zorakılıqdan azad yaşama hüququnu təşviq və müdafiə etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarını pisləyirlər və onun qarşısını almaq üçün xüsusilə aşağıdakı yollarla zəruri təxirəsalınmaz qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər:
 - milli konstitusiyalarında və digər müvafiq qanunlarında qadınlarla kişilərin bərabər olması prinsipini təsbit etmək və bu prinsipin tətbiqində tədbirlərini təmin etmək;
 - lazım olarsa, sanksiyalar tətbiq etmək yolu da daxil olmaqla qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyi qadağan etmək;
 - qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyə yol verən qanunları və təcrübələri ləğv etmək.
- 3 Tərəflər bu Konvensiyanın müddəalarını həyata keçirərkən məsi, xüsusilə də qurbanların hüquqlarının müdafiəsi üçün tədbirlər görürkən cinsinə, irqinə, dərisinin rənginə, dilinə, dininə, siyasi və ya digər fikirlərinə, milli və ya ictimai mənşəyinə, milli azlıqlara mənsub olmasına, mülkiyyətinə, doğumuna, cinsi oriyentasiyasına, gender mənsubiyyətinə, yaşına, sağlamlıq vəziyyətinə, əlilliyinə, ailə vəziyyətinə, miqrant və ya qaçqın statusuna malik

olmasına və ya digər əlamətinə görə heç bir ayrı-seçkiliyə yol verməməlidirlər.

- 4 Qadınların gender zəminli zorakılığa məruz qalmasının qarşısını almaq və onları qorumaq üçün zəruri olan xüsusi tədbirlər bu Konvensiyanın müddəalarına əsasən ayrı-seçkilik hesab edilmir.

Maddə 5 – Dövlətlərin öhdəlikləri və lazımi səyləri

- 1 Tərəflər qadınlara qarşı hər hansı zorakılıq əməlini törətməkdən çəkinməli və dövlət orqanlarının, vəzifəli şəxslərin, əməkdaşların, dövlət qurumlarının və dövlətin adından çıxış edən digər şəxslərin bu öhdəliyə uyğun hərəkət etmələrini təmin edirlər.
- 2 Tərəflər dövlətə aid olmayan (özəl) şəxslərin törətdiyi və bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılıq əməllərinin qarşısını almaq, araşdırmaq, cəzalandırmaq və kompensasiya ödənilməsinə təmin etmək məqsədilə lazımi səylərin göstərilməsi üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.

Maddə 6 – Gender baxımından həssas siyasət

Tərəflər bu Konvensiyanın müddəalarının tətbiqi və səmərəliliyinin qiymətləndirilməsinə gender perspektivini daxil etməyi və qadınlarla kişilərin bərabərliyi və qadınların səlahiyyətlərinin genişləndirilməsi üzrə siyasəti təşviq edib səmərəli şəkildə həyata keçirməyi öz öhdələrinə götürürlər.

II Fəsil – Kompleks siyasətlər və məlumatların toplanması

Maddə 7 – Hərtərəfli və əlaqələndirilmiş siyasət

- 1 Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılığın bütün formalarının qarşısını almaq və onlarla mübarizə aparmaq üçün bütün müvafiq tədbirləri özündə əks etdirən dövlət miqyasında səmərəli, hərtərəfli və əlaqələndirilmiş siyasət qəbul edib həyata keçirmək və qadınlara qarşı zorakılığa kompleks cavab

vermək məqsədilə zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.

- 2 Tərəflər 1-ci bənddə istinad edilən siyasətin bütün müvafiq orqanlar, təsisatlar və təşkilatlar arasında səmərəli əməkdaşlıq yolu ilə həyata keçirilməsini və zərərçəkmişlərin hüquqlarının bütün tədbirlərin mərkəzində saxlanmasını təmin edirlər.
- 3 Bu maddənin əsasında görülən tədbirlərə, lazım gələrsə, dövlət orqanları, milli, regional və yerli parlamentlər və icra orqanları, milli insan hüquqları təsisatları və vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları kimi bütün müvafiq tərəflər cəlb edilir.

Maddə 8 – Maliyyə resursları

Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılığın bütün formalarının qarşısını almaq və onlarla mübarizə aparmaq məqsədilə o cümlədən qeyri-hökumət təşkilatları və vətəndaş cəmiyyəti tərəfindən həyata keçirilən kompleks siyasət, tədbirlər və proqramların müvafiq qaydada icrası üçün lazımı maliyyə və insan resursları ayırırlar.

Maddə 9 – Qeyri-hökumət təşkilatları və vətəndaş cəmiyyəti

Tərəflər qadınlara qarşı zorakılıqla mübarizə sahəsində fəal olan müvafiq qeyri-hökumət təşkilatlarının və vətəndaş cəmiyyətinin işi ni bütün səviyyələrdə tanınmalı, həvəsləndirməli və dəstəkləməli, o cümlədən bu təşkilatlarla səmərəli əməkdaşlıq qururlar.

Maddə 10 – Əlaqələndirici orqan

- 1 Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılığın bütün formalarının qarşısının alınması və onlarla mübarizə sahəsindəki siyasət və tədbirlərin əlaqələndirilməsi, həyata keçirilməsi, monitorinqi və qiymətləndirilməsi üçün məsul olan bir və ya bir neçə rəsmi orqan təyin edirlər və ya yaradırlar. Bu orqanlar 11-ci maddədə göstərilən məlumatların toplanmasını əlaqələndirir, onun nəticələrini təhlil edir və yayırlar.

- 2 Tərəflər bu maddəyə uyğun olaraq təyin edilmiş və ya yaradılmış orqanların VIII fəslə müvafiq olaraq görülən tədbirlər haqqında ümumi xarakterli məlumat almasını təmin edirlər.
- 3 Tərəflər bu maddəyə uyğun olaraq təyin edilmiş və ya yaradılmış orqanların digər Tərəflərdəki müvafiq orqanlarla birbaşa əlaqə saxlamaq və onlarla əlaqələri genişləndirmək imkanına malik olmasını təmin edirlər.

Maddə 11 – Məlumatların toplanması və tədqiqatlar

- 1 Bu Konvensiyanın həyata keçirilməsi məqsədilə Tərəflər aşağıdakı öhdəlikləri götürürlər:
 - a bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılığın bütün formaları ilə bağlı hadisələr haqqında müntəzəm olaraq təfərrüatlı müvafiq statistik məlumat toplamaq;
 - b bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılığın köklü səbəblərini və nəticələrini, baş verən halların və çıxarılmış ittiham hökmlərinin sayını, habelə bu Konvensiyanın həyata keçirilməsi üçün görülən tədbirlərin səmərəliliyini araşdırmaq üçün bütün zorakılıq formalarına dair aparılan tədqiqatlara dəstək olmaq.
- 2 Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formalarının yayılmasını və meyillərini qiymətləndirmək məqsədilə əhali arasında müntəzəm sorğular keçirməyə çalışmalıdır.
- 3 Tərəflər beynəlxalq əməkdaşlığa təkan vermək və müqayisəli beynəlxalq təhlillərin aparılmasına imkan yaratmaq üçün bu Konvensiyanın 66-cı maddəsində göstərilən ekspertlər qrupunu bu maddəyə əsasən toplanmış məlumatlarla təmin edirlər.
- 4 Tərəflər bu maddəyə əsasən toplanmış məlumatların ictimaiyyət üçün açıq olmasını təmin edirlər.

III Fəsil – Qabaqlayıcı tədbirlər

Maddə 12 – Ümumi öhdəliklər

- 1 Tərəflər qadınların aşağı təbəqə olması fikrinə və ya qadın və kişilərin stereotiplərə məruz qalmış rollarına əsaslanan zehniyyəti, adət-ənənələri və digər təcrübələri aradan qaldırmaq məqsədilə qadın və kişilərin sosial və mədəni davranış formalarının dəyişməsinə təşviq etmək üçün zəruri addımlar atırlar.
- 2 Tərəflər hər hansı fiziki və ya hüquqi şəxs tərəfindən bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formalarının qarşısını almaq üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.
- 3 Bu fəslə uyğun olaraq hər hansı tədbir görülərkən müəyyən səbəblərə görə müdafiəsiz qalmış şəxslərin xüsusi ehtiyacları nəzərə alınmalı və qarşılanmalı, habelə zərərçəkmişlərin insan hüquqları diqqət mərkəzində saxlanmalıdır.
- 4 Tərəflər cəmiyyətin bütün üzvlərini, xüsusilə də kişi və oğlanları bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formalarının qarşısının alınmasına fəal şəkildə yardım etməyə həvəsləndirmək üçün zəruri tədbirlər görürlər.
- 5 Tərəflər təmin edirlər ki, mədəniyyət, adət, din, ənənə və ya namus məsələləri bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılıq əməllərindən hər hansı birinin törədilməsinə haqq qazandıran hal hesab edilməsin..
- 6 Tərəflər qadınların səlahiyyətlərinin genişləndirilməsi məqsədilə proqramların və fəaliyyətin təşviqi üçün zəruritetdbirlər görürlər.

Maddə 13 – Maarifləndirmə

- 1 Tərəflər lazım olarsa, milli insan hüquqları təsisatları və bərabərliyin təmin edilməsi ilə məşğul olan orqanlar, vətəndaş cəmiyyəti və qeyri-hökumət təşkilatları, xüsusilə qadın təşkilatları ilə əməkdaşlıq da daxil olmaqla geniş ictimaiyyət arasında bu

Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formalarının müxtəlif təzahürləri, onların uşaqlara təsirləri və bu cür zorakılığın qarşısını almağın zəruriliyi haqqında məlumatlılığı və onların dərk edilməsini artırmaq məqsədilə müntəzəm surətdə və bütün səviyyələrdə maarifləndirmə kampaniyalarının və ya proqramlarının həyata keçirilməsini təşviq edirlər və ya bu cür kampaniyaları və ya proqramları həyata keçirirlər.

- 2 Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılıq əməllərinin qarşısını almaq üçün mövcud olan tədbirlər haqqında məlumatların ictimaiyyət arasında geniş yayılmasını təmin edirlər.

Maddə 14 – Təhsil

- 1 Tərəflər, lazım olarsa, qadınlarla kişilər arasında bərabərlik, stereotiplərə məruz qalmayan gender rolları, qarşılıqlı hörmət, şəxslərarası münasibətlərdə münaqişələrin qeyri-zorakı yolla həlli, qadınlara qarşı gender zəminli zorakılıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququ kimi məsələlərlə bağlı tələbələrin inkişaf edən imkanlarına uyğunlaşdırılmış tədris materiallarının təhsilin bütün səviyyələrində rəsmi tədris kurikulumuna daxil edilməsi üçün zəruri tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər 1-ci bənddə nəzərdə tutulan prinsiplərin qeyri-rəsmi təhsil müəssisələrində, o cümlədən idman, mədəniyyət və istirahət obyektlərində və kütləvi informasiya vasitələrində təşviq edilməsi üçün zəruri tədbirlər görürlər.

Maddə 15 – Mütəxəssislərin təlimi

- 1 Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq əməllərinin qurbanları və ya bu əməlləri törətmiş şəxslərlə çalışan mütəxəssislərin bu cür zorakılıq hallarının qarşısının alınması və aşkar edilməsi, qadınlarla kişilər arasında bərabərlik, zərərçəkmişlərin ehtiyac və hüquqları, o cümlədən ikinci dəfə qurbana çevrilmə ehtimalının qarşısının alınması

ilə bağlı təlimləndirilməsini təmin edirlər və ya bu cür təlimləri gücləndirirlər.

- 2 Tərəflər 1-ci bənddə nəzərdə tutulan təlimə bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılıq hallarında işlərə hərtərəfli və lazımı qaydada baxmaq imkanı verən əlaqələndirilmiş idarələrarası əməkdaşlıqla bağlı təlimin daxil edilməsini təşviq edirlər.

Maddə 16 – Qabaqlayıcı müdaxilə və müalicə proqramları

- 1 Tərəflər gələcəkdə zorakılığın qarşısını almaq və zorakı davranış formalarını dəyişmək baxımından məişət zorakılığı törədənlərə şəxslərarası münasibətlərdə qeyri-zorakı davranış aşılamağa yönəlmiş proqramlar hazırlamaq və ya bu cür proqramların hazırlanmasına kömək etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər zorakılıq əməlləri, xüsusilə də cinsi zəmində cinayət əməlləri törətmiş şəxslərin təkrar cinayət törətmələrinin qarşısını almağa yönəlmiş proqramlar işləyib hazırlamaq və ya onların hazırlanmasına dəstək olmaq üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 3 1-ci və 2-ci bəndlərdə göstərilən tədbirləri həyata keçirərkən Tərəflər zərərçəkmişlərin təhlükəsizliyinin, onlara yardımın və onların insan hüquqlarının diqqət mərkəzində dayanmasını və tələb olunarsa, bu proqramların zərərçəkmişlər üçün peşəkar yardım xidmətləri ilə sıx əlaqədə hazırlanıb həyata keçirilməsini təmin edirlər.

Maddə 17 – Özəl sektorun və kütləvi informasiya vasitələrinin iştirakı

- 1 Tərəflər özəl sektoru, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları sektorunu və kütləvi informasiya vasitələrini onların ifadə azadlığına və müstəqilliklərinə lazımı hörmət göstərməklə qadınlara qarşı zorakılığın qarşısını almaq və onların ləyaqətinə hörməti artırmaq məqsədilə siyasətin işlənilib hazırlanmasında və

həyata keçirilməsində iştirak etməyə və rəhbər prinsiplər və özünü-tənzimləyici standartlar müəyyənləşdirməyə həvəsləndirirlər.

- 2 Tərəflər özəl sektorla birgə uşaqlar, valideynlər və tədris sahəsində çalışanlar arasında zərərli ola biləcək seksual və ya zorakı xarakterli alçaldıcı materiallara çıxış təmin edən məlumat və kommunikasiya mühiti ilə necə davranmaqla bağlı vərdişlər yaradır və təşviq edirlər.

IV Fəsil – Müdafiə və dəstək

Maddə 18 – Ümumi öhdəliklər

- 1 Tərəflər bütün zərərçəkmişləri hər hansı gələcək zorakılıq əməllərindən müdafiə etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər məhkəmə, prokurorluq orqanları, hüquq-mühafizə orqanları, yerli və regional hakimiyyət orqanları, o cümlədən qeyri-hökumət təşkilatları və digər müvafiq təşkilat və qurumlar da daxil olmaqla müvafiq dövlət orqanları arasında bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan, o cümlədən Konvensiyanın 20 və 22-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş ümumi və xüsusi yardım xidmətlərinə istinad etməklə bütün zorakılıq formalarının qurbanlarının və şahidlərinin müdafiəsi və onlara yardım göstərilməsi sahəsində səmərəli əməkdaşlıq üçün müvafiq mexanizmlərin olmasını təmin etmək məqsədilə milli qanunvericiliyə uyğun olaraq zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 3 Tərəflər bu fəslə əsasən görülmüş tədbirlərin:
 - qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının genderləşdirilmiş zorakılıq anlayışına əsaslanmasını və zərərçəkmişin insan hüquqları və təhlükəsizliyi üzərində cəmlənməsini;
 - zərərçəkmişlər, zorakılıq əməlləri törətmiş şəxslər, uşaqlar və onların geniş sosial mühiti arasındakı əlaqələri nəzərə alan kompleks yanaşmaya əsaslanmasını;

- ikinci dəfə qurbana çevrilmə ehtimalının qarşısını almağa yönəlməsini;
 - zorakılığın qadın qurbanlarının səlahiyyətlərinin genişləndirilməsinə və iqtisadi müstəqilliyinə yönəlməsini;
 - müvafiq olarsa, bir sıra müdafiə və yardım xidmətlərinin eyni yerdə yerləşməsinin nəzərdə tutulmasını;
 - zərərçəkmiş uşaqlar da daxil olmaqla müdafiəyə daha çox ehtiyacı olan şəxslərin xüsusi ehtiyaclarının qarşılanmasını təmin edirlər.
- 4 Xidmətlərin göstərilməsi qurbanın zorakılıq əməli törətmiş hər hansı şəxsə qarşı ittiham irəli sürməsindən və ya ifadələr verməsindən asılı olmamalıdır.
- 5 Tərəflər beynəlxalq hüquqdan irəli gələn öhdəliklərinə uyğun olaraq öz vətəndaşlarına və müdafiə olunmaq hüququna malik olan digər qurbanlara konsulluq və digər müdafiə və dəstək təmin etmək üçün müvafiq tədbirlər görürlər.

Maddə 19 – Məlumat

Tərəflər qurbanların mövcud dəstək xidmətləri və hüquqi tədbirlər haqqında onların başa düşdükləri dildə lazımı və vaxtında məlumat almalarını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 20 – Ümumi yardım xidmətləri

- 1 Tərəflər qurbanların zorakılığın nəticələrindən sağlamlığını asanlaşdıran xidmətlərə çıxışını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər. Bu tədbirlərə, tələb olunarsa, hüquqi və psixoloji məsləhətləşmə, maliyyə yardımı, sığınacaq təmin olunma, təhsil, təlim və iş tapmaqda yardım kimi xidmətlər daxil olmalıdır.
- 2 Tərəflər qurbanların səhiyyə və sosial xidmətlərə çıxışını və xidmətlərin lazımı resurslarla təmin olunmasını, mütəxəssislərin

qurbanlara kömək etmələri üçün təlimləndirilməsini və müvafiq xidmətlərə yönləndirilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 21 – Fərdi/kollektiv şikayətlərlə bağlı yardım

Tərəflər qurbanların tətbiq olunan regional və beynəlxalq fərdi/kollektiv şikayət mexanizmləri haqqında məlumatlı olmasını və onlardan istifadə edə bilməsini təmin edirlər. Tərəflər bu qəbildən olan hər hansı şikayətin təqdim edilməsində həssas və bilikli yardımın təmin edilməsini təşviq edirlər.

Maddə 22 – Mütəxəssislər tərəfindən yardım xidməti

- 1 Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan hər hansı zorakılıq əməlinə məruz qalmış qurbana müvafiq coğrafi bölgüdə təxirəsalınmaz, qısa və uzun müddətli peşəkar yardım xidmətləri təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər bütün zorakılıq qurbanı olan qadınlar və onların uşaqları üçün peşəkar yardım xidməti təmin və ya təşkil edirlər.

Maddə 23 – Sığınacaqlar

Tərəflər qurbanları, xüsusilə qadınları və onların uşaqlarını təhlükəsiz yaşayış yeri ilə təmin etmək və onlarla sıx əlaqə saxlamaq üçün kifayət sayda münasib, asanlıqla çıxış əldə edilə bilən sığınacaqların yaradılmasını təmin edən zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 24 – Telefon yardım xətləri

Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formaları ilə əlaqədar məxfi və ya anonimliyin qorunması yolu ilə bütün ölkə miqyasında müraciət edən şəxslərə gecə-gündüz (7/24) təmənnasız məsləhət verən telefon yardım xətlərinin yaradılması üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirləri görürlər.

Maddə 25 – Cinsi zorakılıq qurbanlarına dəstək

Tərəflər qurbanlara tibbi müayinə, məhkəmə-tibbi ekspertizasının keçirilməsi, travma hallarında yardımın və məsləhət xidmətinin göstərilməsini təmin etmək məqsədi ilə kifayət sayda münasib, əlçatan zorlama-böhran və ya cinsi zorakılıq mərkəzlərinin yaradılması üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 26 – Uşaq şahidlərin müdafiəsi və onlara dəstək

- 1 Tərəflər qurbanları müdafiə və dəstək xidmətləri ilə təmin edərkən bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formalarının uşaq şahidlərinin hüquq və ehtiyaclarının nəzərə alınmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 2 Bu maddə əsasında görülən tədbirlərə bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formalarının uşaq şahidləri üçün yaşa uyğun psixoloji-sosial məsləhət xidməti daxil edilir və uşaqların ən yaxşı maraqları lazımı qaydada nəzərə alınır.

Maddə 27 – Məlumat vermə

Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılıq əməllərinin törədilməsinə şahidlik etmiş, yaxud bu cür əməlin törədilə biləcəyinə və ya gələcəkdə zorakılıq əməllərinin törədilməsinin ehtimal edilməsinə inanmaq üçün əsaslı səbəbləri olan şəxsləri bu barədə səlahiyyətli təşkilat və orqanlara məlumat verməyə həvəsləndirmək üçün zəruri tədbirlər görürlər.

Maddə 28 – Mütəxəssislər tərəfindən məlumat vermə

Tərəflər milli qanunvericilikdə müəyyən mütəxəssislər üçün nəzərdə tutulan məxfilik qaydalarının, bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan ciddi zorakılıq əməlinin törədildiyinə və gələcəkdə də gözlənilməsinə inanmaq üçün əsaslı səbəbləri olarsa, onların müvafiq şərtlər altında səlahiyyətli təşkilat və ya orqanlara məlumat verməsi üçün maneə təşkil etmədiyini təmin etmək üçün zəruri tədbirlər görürlər.

V Fəsil – Maddi hüquq

Maddə 29 – Mülki məhkəmə iddiaları və müdafiə vasitələri

- 1 Tərəflər qurbanları zorakılıq əməli törətmiş şəxslərə qarşı müvafiq mülki hüquq müdafiə vasitələri ilə təmin etmək üçün lazımı qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər beynəlxalq hüququn ümumi prinsiplərinə əsasən qurbanları səlahiyyətləri daxilində zəruri qabaqlayıcı və müdafiə tədbirləri görə bilməmiş dövlət orqanlarına qarşı müvafiq mülki hüquq müdafiə vasitələri ilə təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 30 – Kompensasiya

- 1 Tərəflər qurbanların bu Konvensiyaya uyğun müəyyən edilmiş hər hansı əmələ görə həmin əməli törətmiş şəxsdən kompensasiya tələb etmək hüququnu təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 2 Ağır bədən xəsarəti və ya sağlamlığın pozulması hallarında dəymiş ziyan zorakılıq əməlini törətmiş şəxs, sığorta və ya dövlət tərəfindən maliyyələşən səhiyyə və sosial xidmətlər tərəfindən ödənilə bilmədikdə adekvat dövlət kompensasiyası ödənilir.
- 3 Bu, zərərçəkmişin təhlükəsizliyinə lazımı diqqət yetirilməsi şərti ilə Tərəflərin ödənilmiş kompensasiyanı zorakılıq əməlini törətmiş şəxsdən reqres qaydasında geri tələb etməsinə maneə yaratmır.
- 4 2-ci bəndə əsasən görülən tədbirlər kompensasiyanın əqlabatan müddət ərzində verilməsini təmin etməlidir.

Maddə 31 – Qəyyumluq, baş məkmək hüququ və təhlükəsizlik

- 1 Tərəflər qəyyumluq və uşaqlara baş çəkmək hüquqlarını müəyyənləşdirərkən bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılıq hallarının nəzərə alınmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

- 2 Tərəflər qəyyumluq və uşaqlara baş çəkilməsi ilə bağlı hər hansı hüququn həyata keçirilməsinin zərərçəkmişin və ya uşaqların hüquqlarına və təhlükəsizliyinə xələl yetirmədiyini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 32 – Məcburi nikahların mülki fəsadları

Tərəflər məcburi surətdə bağlanmış nikahların zərərçəkmişin üzərinə əsassız maliyyə və ya inzibati yük qoymadan ləğv edilə və ya pozula bilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 33 – Psixoloji zorakılıq

Tərəflər məcbur etmə və ya hədə-qorxu vasitəsilə hər hansı bir şəxsin psixoloji vəziyyətinə ciddi xələl yetirən qəsdən törədilmiş əməllərin kriminallaşdırılmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 34 – Təcavüz məqsədli təqib

Tərəflər başqa şəxsə yönəldilmiş və onun öz təhlükəsizliyinə görə narahat olmasına səbəb olan hədə-qorxu xarakterli davranışı məqsədli şəkildə və təkrarən nümayiş etdirmənin kriminallaşdırılmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.

Maddə 35 – Fiziki zorakılıq

Tərəflər başqalarına qarşı qəsdən törədilən fiziki zorakılıq əməllərinin kriminallaşdırılmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 36 – Zorlama da daxil olmaqla cinsi zorakılıq

- 1 Tərəflər aşağıdakı qəsdən törədilən əməllərin kriminallaşdırılmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər:

- a bədənin hər hansı bir hissəsi və ya əşya ilə başqa şəxsin bədəninə onun razılığı olmadan cinsi xarakterli vaginal, anal və ya oral müdaxilə etmə;
 - b şəxslə onun razılığı olmadan digər cinsi əlaqədə olma;
 - c başqa şəxsi üçüncü şəxslə onun razılığı olmadan cinsi əlaqədə olmağa məcbur etmə.
- 2 Razılıq şəxsin işin konkret halları halları nəzərə alınmaqla qiymətləndirilən azad iradəsinin nəticəsi olaraq könüllü verilməlidir.
 - 3 Tərəflər 1-ci bəndin müddələrinin, milli qanunvericiliyə uyğun olaraq, keçmiş və ya hazırkı ər-arvada, yaxud partnyorlara qarşı törədilən əməllərə də şamil olunmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 37 – Məcburi nikah

- 1 Tərəflər yetkinlik yaşına çatmış şəxsi və ya uşağı nikaha daxil olmağa qəsdən məcbur etmənin kriminallaşdırılmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər yetkinlik yaşına çatmış şəxsi və ya uşağı nikaha daxil olmağa məcbur etmək məqsədilə qəsdən aldadaraq yaşadığı ölkənin ərazisindən çıxarıb hər hansı Tərəfin və ya digər dövlətin ərazisinə gətirmənin kriminallaşdırılmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 38 – Qadın sünneti

Tərəflər aşağıdakı qəsdən törədilən əməllərin kriminallaşdırılmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər:

- a qadın cinsiyyət orqanının: böyük dodaqlar, kiçik dodaqlar və ya klitorunun tam və ya hissəvi kəsilməsi, birləşdirilməsi və ya başqa şəkildə sünnet edilməsi;

- b qadını a bəndində sadalanan hallardan hər hansı birinə məruz qalmağa məcbur etmə və ya sadalanan halların icrasına yardım etmə;
- c hər hansı qızı onun a bəndində qeyd edilən əməllərdən istənilən birinə məruz qalmasına təhrik etmə məcbur etmə və ya bu əməllərə məruz qalması üçün onu müəyyən yerə çatdırma.

Maddə 39 – Məcburi abort və qısırlaşdırma

Tərəflər aşağıdakı qəsdən törədilən əməllərin kriminallaşdırılmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər:

- a Öncədən alınan və məlumatlandırılmamış razılığı olmadan qadının abort edilməsi;
- b Öncədən alınan və məlumatlandırılmamış razılığı olmadan, həmçinin yerinə yetiriləcək əməliyyat haqqında anlayışı olmayan hər hansı bir qadında onun təbii nəsilartırma qabiliyyətini tükətmək məqsədi ilə və ya buna səbəb ola biləcək hər hansı cərrahi əməliyyatın aparılması.

Maddə 40 – Cinsi qısnama

Tərəflər hər hansı bir şəxsin ləyaqətinə xələl gətirmək məqsədi ilə və ya bu nəticə əldə edilməklə, xüsusən qorxuducu, alçaldıcı, təhqiredici, təcavüzkar və ya düşmən mühiti yaradarkən istənilən cinsi xarakterli sözlü, sözsüz və ya fiziki davranış formasına görə cinayət cəzasının və ya digər hüquqi sanksiyanın tətbiq edilməsini təmin etmək üçün lazımı qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 41 – Cinayətin törədilməsinə kömək etmə və cinayətə cəhd etmə

- 1 Tərəflər bu Konvensiyanın 33, 34, 35, 36, 37, 38.a və 39-cu maddələrinə müvafiq olaraq müəyyən edilmiş zorakılıq əməllərinin törədilməsinə qəsdən kömək etmənin kriminallaşdırılması üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

- 2 Tərəflər bu Konvensiyanın 35, 36, 37, 38.a və 39-cu maddələrinə uyğun olaraq müəyyən edilmiş əməllərin törədilməsinə qəsdən cəhd etmənin kriminallaşdırılması üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 42 – Cinayətlərə, o cümlədən “namus-şərəf” naminə törədilən cinayətlərə qəbuledilməz bəraətin qazandırılması

- 1 Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan hər hansı zorakılıq aktının törədilməsindən sonra başadılan cinayət araşdırmasında mədəniyyət, adət, din, ənənə və ya “namus” kimi anlayışların bu cür əməllərin törədilməsi üçün bəraət təşkil etməməsini təmin edəcək zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər. Buraya, xüsusilə də qurbanın müvafiq davranışının mədəni, dini, sosial və ya ənənəvi norma və ya adətləri pozması ilə bağlı iddialar daxildir.
- 2 Tərəflər hər hansı bir uşağın bir şəxs tərəfindən 1-ci bənddə nəzərdə tutulmuş əməllərdən hər hansı birini törətməyə təhrik edilməsinin bu şəxsin törədilmiş əməllərə görə cinayət məsuliyyətini azaltmamasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.

Maddə 43 – Cinayət əməllərinə görə məsuliyyətin tətbiqi

Bu Konvensiyaya əsasən müəyyən edilmiş əməllərə görə məsuliyyət zərərçəkmişlə əməli törətmiş şəxs arasında olan əlaqələrin xüsusiyyətindən asılı olmayaraq tətbiq edilir.

Maddə 44 – Yurisdiksiya

- 1 Tərəflər bu Konvensiyaya əsasən müəyyən edilmiş hər hansı cinayət əməli aşağıdakı hallarda törədildikdə həmin cinayət əməli ilə bağlı yurisdiksiyanı müəyyənləşdirmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər,:
 - a onların ərazisində; və ya
 - b onların bayrağı altında üzən gəmidə; və ya

- c onların qanunlarına müvafiq surətd qeydiyyatdan keçmiş hava gəmisində; və ya
 - d onların vətəndaşlarından biri tərəfindən; və ya
 - e onların ərazisində daimi yaşayan şəxs tərəfindən.
- 2 Tərəflər bu Konvensiyaya əsasən müəyyən edilmiş və onun vətəndaşlarından birinə və ya onun ərazisində daimi yaşayan şəxsə qarşı törədilmiş hər hansı cinayət əməlinə görə yurisdiksiyanı müəyyənləşdirmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
 - 3 Bu Konvensiyanın 36, 37, 38 və 39-cu maddələrinə müvafiq olaraq müəyyən edilmiş cinayət əməllərinin təqibi üçün Tərəflər yurisdiksiyalarının həmin əməllərin törədildikləri ərazidə cinayət hesab edilməsi şərtinə tabe olmamasını təmin etmək məqsədilə zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
 - 4 Bu Konvensiyanın 36, 37, 38 və 39-cu maddələrinə əsasən müəyyən edilmiş əməllərin təqibi üçün Tərəflər 1-ci hissənin d və e bəndləri ilə əlaqədar yurisdiksiyalarının təqibin ancaq zərərçəkmişin cinayət əməli barədə məlumat verməsindən və ya cinayətin törədildiyi ərazinin Dövləti tərəfindən məlumatın təmin edilməsindən sonra başladıla biləcəyi şərtinə tabe olmadığını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.
 - 5 Tərəflər zorakılıq əməlini törətdiyi iddia edilən şəxsin onların ərazilərində olduğu və sadəcə olaraq vətəndaşlığına görə onu başqa Tərəfə ekstradisiya etmədiyi hallarda bu Konvensiyaya müvafiq olaraq müəyyən edilmiş əməllər üzrə yurisdiksiyanı müəyyənləşdirmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
 - 6 Birdən çox Tərəf bu Konvensiyaya əsasən müəyyən edilmiş və törədildiyi iddia edilən əməl üzrə yurisdiksiyası olduğunu bəyan edərsə, əlaqədar Tərəflər zəruri olduğu hallarda təqib üçün

ən müvafiq yurisdiksiyanın müəyyən edilməsi üçün bir-biri ilə məsləhətləşirlər.

- 7 Beynəlxalq hüququn ümumi normalarına xələl gətirmədən bu Konvensiya istənilən Tərəfin öz milli qanunvericiliyinə müvafiq surətdə həyata keçirilən hər hansı cinayət yurisdiksiyasını istisna etmir.

Maddə 45 – Sanksiyalar və tədbirlər

- 1 Tərəflər bu Konvensiyaya əsasən müəyyən edilmiş əməllərin ağırlığını nəzərə alaraq onların səmərəli, mütənasib və çəkin-dirici sanksiyalarla cəzalandırılma bilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər. Bu sanksiyalara, müvafiq hallarda, ekstradisiyaya səbəb ola biləcək azadlıqdan məhrum etmə də daxildir.
- 2 Tərəflər zorakılıq əməlini törətmiş şəxslərə qarşı aşağıdakı tədbirlər kimi digər tədbirlər də görə bilirlər:
 - məhkum edilmiş şəxslərin monitorinqi və ya onların üzərində nəzarətin həyata keçirilməsi;
 - zərərçəkmişin təhlükəsizliyi də daxil olmaqla uşaqların ən yaxşı maraqları hər hansı digər yolla təmin edilə bilməzsə, valideynlik hüquqlarının alınması.

Maddə 46 – Ağırlaşdırıcı hallar

Tərəflər aşağıdakı halların, əgər onlar cinayət əməlinin tərkib elementlərini təşkil etməsə, milli qanunvericiliyin müvafiq müddəalarına uyğun olaraq bu Konvensiyaya əsasən müəyyən edilmiş əməllərə görə cəzaların müəyyən edilməsi zamanı ağırlaşdırıcı hallar olaraq nəzərə alınma bilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər:

- a zorakılıq əməli milli qanunvericilikdə müəyyən edildiyi kimi keçmiş və ya hazırkı ər-arvada və ya partnyoruna qarşı ailə üzvü, zərərçəkmişlə birgə yaşayan şəxs və ya öz səlahiyyətlərindən sui-istifadə etmiş şəxs tərəfindən törədilmişdir;

- b zorakılıq əməli və ya əlaqədar əməllər təkrar törədilmişdir;
- c zorakılıq aktı xüsusi hallar ucbatından müdafiəsiz vəziyyətə düşmüş şəxsə qarşı törədilmişdir;
- d zorakılıq əməli uşağa qarşı və ya onun yanında törədilmişdir;
- e zorakılıq əməli iki və ya daha çox şəxs tərəfindən birlikdə törədilmişdir;
- f cinayət əməlindən əvvəl və cinayət əməli törədilən zaman hədsiz dərəcədə zorakılığa yol verilmişdir;
- g cinayət əməli silahdan istifadə etməklə və ya silahdan istifadə ediləcəyi ilə hədələməklə törədilmişdir;
- h cinayət əməli zərərçəkmişə ağır fiziki və ya psixoloji zərər yetirmişdir;
- i cinayət əməlini törətmiş şəxs əvvəllər oxşar xüsusiyyətlərə malik əməllərə görə məhkum edilmişdir.

Maddə 47 – Digər Tərəfin çıxardığı hökmlər

Tərəflər hökm çıxararkən bu Konvensiyaya əsasən müəyyən edilmiş cinayət əməlləri ilə bağlı digər Tərəfin çıxardığı qəti hökmlərin nəzərə alınmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 48 – Mübahisəli məsələlərin həlli ilə bağlı məcburi alternativ proseslərin və ya cəzaların qadağan edilməsi

- 1 Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formaları ilə əlaqədar vasitəçilik və barışdırma daxil olmaqla məcburi alternativ mübahisə həlli proseslərini qadağan etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər cərimənin ödənilməsi göstərişi verildikdə cinayət əməlini törətmiş şəxsin zərərçəkmişə qarşı maliyyə öhdəliklərini yerinə

yetirmə imkanına xüsusi diqqət göstərilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

VI Fəsil – İstintaq, cinayət təqibi, prosesual qanunvericilik və müdafiə tədbirləri

Maddə 49 – Ümumi öhdəliklər

- 1 Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formaları ilə əlaqədar istintaq və məhkəmə proseslərinin əsassız gecikmə olmadan aparılmasını və cinayət təqibinin bütün mərhələlərində zərərçəkmişin hüquqlarının nəzərə alınmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər insan hüquqlarının təməl prinsiplərinə uyğun olaraq və zorakılıq haqqında genderləşdirilmiş anlayışını nəzərə alaraq bu Konvensiyaya əsasən müəyyən olunmuş cinayət əməllərinin səmərəli istintaqının və təqibinin həyata keçirilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 50 – Təxirəsalınmaz cavab, qabaqlayıcı tədbir və müdafiə

- 1 Tərəflər məsul hüquq mühafizə orqanlarının bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formalarına qarşı zərərçəkmişlər üçün müvafiq və təxirəsalınmaz müdafiə təklif etməklə dərhal və lazımı şəkildə cavab verməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər qabaqlayıcı əməliyyat tədbirlərinin tətbiqi və dəlillərin toplanması da daxil olmaqla bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formalarının qarşısının alınması və onlara qarşı müdafiədə məsul hüquq-mühafizə orqanlarının fəal və lazımı qaydada fəaliyyətini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 51 – Risklərin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi

- 1 Tərəflər ölüm riskinin, vəziyyətin ciddiliyinin və təkrarlanan zorakılıq riskinin bütün müvafiq qurumlar tərəfindən riskləri idarə etmək və lazım olarsa, əlaqəli təhlükəsizlik və dəstək təmin etmək məqsədilə qiymətləndirilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər 1-ci bənddə nəzərdə tutulan qiymətləndirmə zamanı istintaqın və müdafiə tədbirlərinin tətbiqinin bütün mərhələlərində bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan zorakılıq əməllərini törədən şəxslərin odlu silah daşması və ya odlu silahlardan istifadəyə çıxışının olması faktının lazımi qaydada nəzərə alındığını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 52 – Təcili qadağanedicilə əmrlər

Tərəflər səlahiyyətli orqanların təxirəsalınmaz təhlükə vəziyyətlərində məişət zorakılığı törətmiş şəxsə zərərçəkmiş və ya riskə məruz qalmış şəxsin yaşayış yerini kifayət qədər zaman müddətinə tərk etmək və cinayət əməlini törətmiş şəxsə zərərçəkmiş və ya riskə məruz qalmış yaşayış yerinə daxil olmağı və ya onunla əlaqə saxlamağı qadağan etmək əmrləri vermək səlahiyyətinə malik olmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər. Bu maddəyə əsasən görülən tədbirlərdə riskə məruz qalmış zərərçəkmiş və ya risk altında olan şəxslərin təhlükəsizliyinə üstünlük verilməlidir.

Maddə 53 – Məhdudlaşdırma və qoruma əmrləri

- 1 Tərəflər bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formalarının qurbanları üçün müvafiq məhdudlaşdırma və ya qoruma əmrlərinin olmasını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

- 2 Tərəflər 1-ci bənddə nəzərdə tutulan məhdudlaşdırma və ya qoruma əməllərinin:
 - təxirəsalınmaz müdafiə üçün və zərərçəkmişin üzərinə ağır maliyyə və ya inzibati yük qoyulmadan mövcud olmasını;
 - müəyyən bir müddətə, yaxud dəyişiklik və ya ləğv ediləndək verildiyini;
 - lazım gələrsə, tərəfin şikayəti əsasında (ex parte) verildiyini və bu cür əməllərin dərhal qüvvəyə mindiyini;
 - digər icraatlardan asılı olmayaraq və ya onlara əlavə olaraq mövcud olduğunu;
 - sonrakı məhkəmə araşdırmalarında təqdim olunmasına icazə verildiyini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.
- 3 Tərəflər 1-ci bəndə müvafiq surətdə verilmiş məhdudlaşdırma və ya qoruma əməllərinin pozulmasına görə səmərəli, mütənasib və çəkindirici cinayət cəzalarının və ya digər hüquqi sanksiyaların tətbiq edilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və ya digər tədbirlər görürlər.

Maddə 54 – İstintaq və dəlillər

Tərəflər hər hansı mülki və ya cinayət mühakiməsi icraatında zərərçəkmiş keçmiş seksual həyatı və davranışı ilə bağlı dəlillərdən istifadəyə ancaq müvafiq və zəruri olduğu hallarda icazə verilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.

Maddə 55 – Zərərçəkmişin şikayəti (ex parte) və vəzifə borcuna görə (ex officio) aparılan icraatlar

- 1 Tərəflər cinayət əməli tam və ya qismən onların ərazisində törədilmişsə, bu Konvensiyanın 35, 36, 37, 38 və 39-cu maddələrinə əsasən müəyyən edilmiş cinayət əməllərinin istintaqının və təqibinin tam olaraq zərərçəkmişin təqdim etdiyi məlumat və ya şikayətdən asılı olmamasını və icraatın hətta

zərərçəkmişin öz ifadə və ya şikayətini geri götürdüyü halda da davam edə bilməsini təmin edirlər.

- 2 Tərəflər öz milli qanunvericiliyində nəzərdə tutulan şərtlərə uyğun olaraq hökumət və qeyri-hökumət təşkilatlarının və məişət zorakılığı məsələləri ilə məşğul olan məsləhətçilərin bu Konvensiyaya əsasən müəyyən edilmiş cinayət əməlləri ilə əlaqədar aparılan istintaq və məhkəmə prosesləri zamanı istək əsasında zərərçəkmişlərə yardım və/və ya dəstək göstərmə imkanını təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.

Maddə 56 – Müdafiə tədbirləri

- 1 Tərəflər istintaq və məhkəmə prosesinin bütün mərhələlərində zərərçəkmişlərin hüquq və maraqlarını və o cümlədən onların şahid kimi xüsusi ehtiyaclarını müdafiə etmək üçün aşağıdakılar da daxil olmaqla, zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər:
 - a zərərçəkmişləri, onların ailələrini və şahidləri hədə-qorxu, qisas və təkrar cinayət qurbanına çevrilməkdən müdafiə etmək;
 - b zərərçəkmişlərin cinayəti törədən şəxsin qaçması və ya müvəqqəti, yaxud qeyri-müəyyən müddətə azad edilməsi nəticəsində ən azından özlərinin və ailələrinin təhlükədə ola biləcəyi hallarda məlumatlandırılmasını təmin etmək;
 - c milli qanunvericilikdə nəzərdə tutulan şərtlər əsasında onlara hüquqları və yararlana biləcəkləri xidmətlər, şikayətləri ilə bağlı işin gedişatı, cəzalar, istintaqın və məhkəmə prosesinin ümumi gedişatı və onların bu sahədə rolları, o cümlədən prosesin nəticələri haqqında məlumat vermək;
 - d zərərçəkmişlərin milli qanunvericiliyin prosesual normalarına uyğun dinlənilməsinə, dəlil təqdim etməsinə və birbaşa və ya vasitəçinin köməyi ilə fikir, ehtiyac və narahatlıqlarının ifadə edilməsi və nəzərə alınmasının təmin edilməsinə imkan yaratmaq;

- e zərərçəkmişləri hüquq və maraqlarının düzgün qaydada təqdim edildiyi və nəzərə alındığı şəkildə müvafiq dəstək xidmətləri ilə təmin etmək;
 - f zərərçəkmişlərin şəxsi həyatının və nüfuzunun qorunması üçün tədbirlərin görülməsini təmin etmək;
 - g məhkəmə və hüquq mühafizə orqanları daxilində zərərçəkmişlərlə cinayət əməlini törətmiş şəxslər arasında əlaqənin mümkün olduğu qədər olmamasını təmin etmək;
 - h zərərçəkənlər məhkəmə prosesində iştirak etdikdə və ya dəlil təqdim etdikdə onları müstəqil və ixtisaslı tərcüməçi ilə təmin etmək;
 - i milli qanunvericilikdə nəzərdə tutulan qaydada zərərçəkənlərin məhkəmədə iştirak etmədən və ya ən azından cinayət əməlini törətdiyi iddia edilən şəxsin iştirakı olmadan, mümkün olarsa, müvafiq kommunikasiya texnologiyalarından istifadə etməklə ifadə verməsinə imkan yaratmaq.
- 2 Qadınlara qarşı zorakılığın qurbanı və ya şahidi olmuş uşaqlar üçün, mümkün olan hallarda, onların ən yaxşı maraqlarının nəzərə alındığı xüsusi müdafiə tədbirləri görülməlidir.

Maddə 57 – Hüquqi yardım

Tərəflər öz milli qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş şərtlər daxilində zərərçəkmişlər üçün hüquqi yardım və pulsuz hüquqi məsləhət hüququ təmin edirlər.

Maddə 58 – Müddətin keçməsi ilə bağlı məsuliyyətdən azad etmə

Tərəflər bu Konvensiyanın 36, 37, 38 və 39-cu maddələrinə əsasən hər hansı hüquqi prosesin başlandırılması üçün müddətin keçməsi ilə bağlı məsuliyyətdə azad edilmə barədə müddəaların zərərçəkmişin yetkinlik yaşına çatmasından sonra prosesin səmərəli şəkildə başlandırılmasına imkan verən və sözügedən zorakılıq əməlinin ağırlıq

dərəcəsinə uyğun olan bir müddətə davam etməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.

VII Fəsil – Miqrasiya və sığınacaq

Maddə 59 – Yaşayış (rezident) statusu

- 1 Tərəflər nikah və ya münasibətlərin pozulması halında yaşamaq statusu milli qanunvericilikdə nəzərdə tutulduğu kimi, həyat yoldaşının və ya partnyorunun statusundan asılı olan və olduqca çətin şəraitdə yaşayan zərərçəkmişlərin müraciəti əsasında nikah və ya münasibətin müddətindən asılı olmayaraq müstəqil yaşamasına icazə verilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər. Müstəqil yaşayışa icazənin verilməsi və müddəti ilə bağlı şərtlər milli qanunvericiliklə müəyyən olunur.
- 2 Tərəflər zərərçəkmişlərin müstəqil yaşayış icazə almaqdan ötrü müraciət etməsinə imkan yaratmaq məqsədi ilə milli qanunvericilikdə müəyyən edildiyi kimi, həyat yoldaşı və ya partnyorunun yaşamaq statusundan asılı olan yaşamaq statusu ilə əlaqədar başladılmış miqrasiya proseslərinin dayandırılmasına nail ola bilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.
- 3 Tərəflər aşağıdakı vəziyyətlərdən birində və ya hər ikisində zərərçəkənlər üçün yenilənə bilən yaşayış haqqında icazə verməlidirlər:
 - a aidiyyatı olan orqan onların şəxsi vəziyyətləri əsasında qalmaqlarının zəruri olduğunu hesab etdikdə;
 - b aidiyyatı olan orqan istintaq və məhkəmə prosesində əlaqədar qurumlarla əməkdaşlıq məqsədi ilə onların qalmasının vacib olduğunu hesab etdikdə.
- 4 Tərəflər nikah məqsədi ilə başqa ölkəyə gətirilmiş və nəticədə daimi yaşayış yeri olan ölkədə yaşamaq statusunu itirmiş

məcburi nikah qurbanlarının statuslarını geri ala bilmələrini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.

Maddə 60 – Gender əsaslı sığınacaq tələbləri

- 1 Tərəflər qadınlara qarşı gender zəminli zorakılığın Qaçqınların statusu haqqında 1951-ci il Konvensiyasının 1-ci maddəsinin A bəndinin 2-ci yarımbəndinin mənasında təqib və əlavə müdafiəni şərtləndirən ciddi zərər kimi qəbul edilə bilməsini təmin etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər Konvensiyada nəzərdə tutulan əsaslardan hər birinin gender baxımından həssas təfsir olunmasını və nəzərdə tutulan təqibin bu əsaslardan biri və ya bir neçəsi üçün olduğu müəyyən edildikdə isə müraciət edənlərə qüvvədə olan müvafiq sənədlərə uyğun qaçqın statusunun verilməsini təmin edirlər.
- 3 Tərəflər sığınacaq axtaranlar üçün gender baxımından həssas qəbul etmə prosedurları və dəstək xidmətləri, o cümlədən qaçqın statusunun müəyyən edilərək beynəlxalq müdafiə üçün müraciət edilməsi daxil olmaqla gender təlimatları və gender baxımından həssas sığınacaq prosedurları işləyib hazırlamaq üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.

Maddə 61 – Non-refoulement (geri qaytarılmama)

- 1 Tərəflər beynəlxalq hüquqdan irəli gələn mövcud öhdəliklərə uyğun olaraq non-refoulement prinsipinə əməl etmək üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.
- 2 Tərəflər status və ya yaşayış yerindən asılı olmayaraq müdafiəyə ehtiyacı olan qadınlara qarşı zorakılıq qurbanlarının heç bir halda həyatlarının təhlükə altında qalacağı və işgəncəyə və ya qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftara və ya cəzaya məruz qala biləcəkləri ölkəyə qaytarılmaması üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.

Fəsil VIII – Beynəlxalq əməkdaşlıq

Maddə 62 – Ümumi prinsiplər

- 1 Tərəflər bu Konvensiyanın müddəalarına uyğun olaraq və mülki və cinayət hüququ məsələləri sahəsində əməkdaşlıqla bağlı müvafiq beynəlxalq və regional sənədləri, vahid və qarşılıqlı qanunvericilik və milli qanunlar üzrə razılaşıdırılmış tədbirləri tətbiq etməklə aşağıdakı məqsədlərlə mümkün qədər geniş miqyasda əməkdaşlıq edirlər:
 - a bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan bütün zorakılıq formalarının qarşısının alınması, onlara qarşı mübarizə və təqib;
 - b zərərçəkənlərin müdafiəsi və yardımla təmin edilməsi;
 - c bu Konvensiya ilə müəyyən edilmiş zorakılıq əməlləri ilə bağlı istintaq və icraat;
 - d müdafiə tədbirləri haqqında əmrlər daxil olmaqla Tərəflərin məhkəmə orqanlarının verdiyi müvafiq mülki və cinayət işləri üzrə qərarların icra edilməsi.
- 2 Tərəflər bu Konvensiyaya əsasən müəyyən edilmiş və yaşadığı yerlərdən fərqli bir Tərəfin ərazisində törədilmiş zorakılıq əməllərinin qurbanlarının yaşadıkları dövlətin səlahiyyətli orqanlarına şikayət edə bilməsi üçün zəruri qanunvericilik tədbirləri və digər tədbirlər görürlər.
- 3 Əgər cinayət işləri, ekstradisiya və bu Konvensiyanın Tərəfi olan digər ölkənin çıxardığı mülki və cinayət işləri üzrə məhkəmə qərarlarının icrası ilə bağlı qarşılıqlı hüquqi yardım göstərən və bunu müqavilənin olması ilə şərtləndirən Tərəf belə müqavilənin bağlanmadığı Tərəfdən bu cür hüquqi yardımın göstərilməsi barədə müraciət alırsa, o bu Konvensiyanı cinayət işləri, ekstradisiya və digər Tərəfin bu Konvensiyaya əsasən müəyyən edilmiş cinayətlər barəsində çıxardığı mülki və cinayət işləri

üzrə məhkəmə qərarlarının icrası üzrə qarşılıqlı hüquqi yardım göstərmək üçün hüquqi baza hesab edə bilər.

- 4 Tərəflər lazım gələrsə, üçüncü dövlətlərin mənfəəti üçün nəzərdə tutulan inkişaf naminə yardım proqramlarında qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının qarşısının alınması və onlarla mübarizənin birləşdirilməsinə səylər göstərməli və 18-ci maddənin 5-ci bəndinin şərtlərinə uyğun olaraq zərərçəkmişlərin müdafiəsini asanlaşdırmaq məqsədilə üçüncü dövlətlərlə ikitərəfli və çoxtərəfli sazişlər bağlamalıdırlar.

Maddə 63 – Risk altında olan şəxslərlə bağlı tədbirlər

Malik olduğu məlumat əsasında hər hansı bir Tərəf bir şəxsin başqa dövlətin ərazisində Konvensiyanın 36, 37, 38 və 39-cu maddələrində nəzərdə tutulan hər hansı zorakılıq aktına məruz qalma təhlükəsi altında olduğuna inanarsa, məlumata malik olan Tərəfin müvafiq müdafiə tədbirlərinin görülməsini təmin etməklə bu məlumatı sonuncuya ötürməsi tələb olunur. Mümkün olarsa, bu məlumatlara təhlükədə olan şəxsin mənafeyi naminə istifadə oluna biləcək mövcud müdafiə qanunları haqqında təfərrüatlar da daxil edilməlidir.

Maddə 64 – Məlumat

- 1 Sorğu edilən Tərəf sorğu göndərən Tərəfi dərhal bu fəslə müvafiq surətdə görülmüş tədbirlərin yekun nəticələri haqqında məlumatlandırır. Sorğu edilən Tərəf həmçinin sorğu göndərən Tərəfə nəzərdə tutulan tədbirin həyata keçirilməsini mümkünsüz edən və ya əhəmiyyətli şəkildə gecikməsinə səbəb olan şərtlər haqqında da məlumat verməlidir.
- 2 Tərəf öz milli qanunvericiliyi çərçivəsində əvvəlcədən tələb olmadan öz araşdırmaları nəticəsində əldə etdiyi məlumatları, bu məlumatların açıqlanmasının Konvensiyaya əsasən müəyyən edilmiş zorakılıq əməllərinin qarşısının alınmasında və ya bu cür cinayət əməlləri ilə əlaqədar istintaq və məhkəmə icraatının

başladılması, yaxud həyata keçirilməsində məlumatı qəbul edən Tərəfə kömək edəcəyi və ya bu fəslə müvafiq surətdə həmin dövlət tərəfindən əməkdaşlıq tələbinə gətirib çıxaracağı hesab edildikdə digər Tərəfə ötürə bilər.

- 3 2-ci bəndə uyğun olaraq məlumat qəbul edən hər hansı bir Tərəf bu cür məlumatı məhkəmə icraatında, yaxud müvafiq mülki və cinayət mühakimisi icraatında nəzərə alınma bilməsi məqsədi ilə əlaqədar orqanlara təqdim etməlidir.

Maddə 65 – Məlumatların qorunması

Şəxsi məlumatlar Tərəflərin Şəxsi məlumatların avtomatik işlənməsi ilə bağlı fərdlərin müdafiəsi haqqında Konvensiyaya (ETS No. 108) əsasən götürdükləri öhdəliklərə müvafiq surətdə saxlanılır və istifadə olunur.

Fəsil IX – Monitoring mexanizmi

Maddə 66 – Qadınlara qarşı zorakılığa və məişət zorakılığına qarşı fəaliyyət üzrə ekspertlər qrupu

- 1 Qadınlara qarşı zorakılığa və məişət zorakılığına qarşı fəaliyyət üzrə ekspertlər qrupu (bundan sonra "GREVIO") bu Konvensiyanın iştirakçısı ola dövlətlər tərəfindən həyata keçirilməsinə nəzarət edir.
- 2 GREVIO gender və coğrafi balans, o cümlədən çoxsahəli biliklər nəzərə alınmaqla minimum 10, maksimum isə 15 üzvdən ibarət dırteşkil olunur. Onun üzvlərini Tərəflərin Komitəsi həmin Dövlətlərtərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş şəxslər arasından bir dəfə yenilənə bilən dörd illik müddətə və Tərəflərin vətəndaşları arasından seçir.
- 3 İlkin olaraq 10 üzv bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsindən sonra bir il ərzində seçilir. 5 əlavə üzv isə 25-ci ratifikasiya və ya qoşulma aktından sonra seçilir.

- 4 GREVİO üzvlərinin seçkiləri aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır:
 - a onlar yüksək mənəvi xüsusiyyətlərə, insan hüquqları, gender bərabərliyi, qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı, yaxud zərərçəkənlərə yardım və onların müdafiəsi sahəsində geniş səriştəyə malik və ya bu Konvensiyada nəzərdə tutulmuş sahələrdə peşəkar təcrübə nümayiş etdirmiş şəxslər arasından şəffafliq prinsipi əsasında seçilirler;
 - b GREVİO-nun iki üzvü eyni dövlətin vətəndaşı ola bilməz;
 - c onlar əsas hüquqi sistemləri təmsil etməlidirlər;
 - d onlar qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı məsələləri ilə məşğul olan müvafiq qurumları təmsil etməlidirlər;
 - e onlar fərdi keyfiyyətdə fəaliyyət göstərməli, öz funksiyalarını həyata keçirərkən müstəqil və qərəzsiz olmalı və vəzifələrini səmərəli icra etmək iqtidarında olmalıdırlar.
- 5 GREVİO üzvlərinin seçilməsi proseduru Tərəflərlə məsləhətləşmələr keçirdikdən və onların yekdil razılığını aldıqdan sonra, bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsindən sonra altı ay müddətində Avropa Şurası Nazirlər Komitəsi tərəfindən müəyyən edilir.
- 6 GREVİO öz prosedur qaydalarını qəbul edir.
- 7 GREVİO üzvləri və 68-ci maddənin 9 və 14-cü bəndlərinə müvafiq surətdə ölkələrə səfər edən nümayəndə heyətlərinin digər üzvləri bu Konvensiyaya əlavədə müəyyən edilmiş imtiyazlardan və immunitetlərdən istifadə edirlər.

Maddə 67 – Tərəflərin Komitəsi

- 1 Tərəflərin Komitəsi Konvensiyanın Tərəflərinin nümayəndələrindən təşkil olunur.
- 2 Tərəflərin Komitəsi Avropa Şurası Baş Katibi tərəfindən çağırılır. Komitənin ilk toplantısı GREVİO üzvlərini seçmək üçün bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsindən sonra bir il ərzində keçirilir.

Bundan sonra Komitə Tərəflərin üçdə birinin, Komitənin sədrinin və ya Baş katibin müraciəti əsasında toplanır.

3 Tərəflərin Komitəsi öz prosedur qaydalarını qəbul edir.

Maddə 68 – Prosedur

- 1 Tərəflər GREVİO tərəfindən tərtib olunmuş sorğu anketi əsasında Avropa Şurasının Baş katibinə GREVİO-nun nəzərdən keçirməsi üçün bu Konvensiyanın müddələrinin icrası ilə bağlı həyata keçirilən qanunvericilik tədbirlərinə və digər tədbirlərə dair hesabat təqdim edir.
- 2 GREVIO 1-ci bəndə uyğun olaraq təqdim edilmiş hesabatı müvafiq Tərəfin nümayəndələri ilə birlikdə nəzərdən keçirir.
- 3 Növbəti qiymətləndirmə prosedurları GREVİO tərəfindən təyin olunan dövrlərə bölünür. Hər dövrün başlanğıcında GREVİO qiymətləndirmə proedurunun əsaslanacağı xüsusi şərtləri seçir və sorğu anketi göndərir.
- 4 GREVIO bu monitoring proseduru həyata keçirmək üçün müvafiq vasitələr müəyyən edir. O, xüsusilə də hər qiymətləndirmə dövrü üçün sorğu anketi qəbul edə bilər ki, onun əsasında Tərəflər tərəfindən icra proseduru qiymətləndirilmiş olsun. Tərəflər bu ankete və GREVİO tərəfindən göndərilən istənilən məlumat sorğularına cavab verməlidirlər.
- 5 GREVIO Konvensiyanın icrası ilə bağlı qeyri-hökumət təşkilatlarından və vətəndaş cəmiyyətindən, habelə milli insan hüquqları təsisatlarından məlumatlar ala bilər.
- 6 GREVIO bu Konvensiyanın əhatə dairəsinə daxil olan sahələrdə mövcud olan digər regional və beynəlxalq sənədlərdən və qurumlardan əldə edilən məlumatı lazımı şəkildə nəzərə alır.
- 7 Hər qiymətləndirmə dövrü üçün sorğu anketi qəbul edərkən GREVİO Tərəflərin bu Konvensiyanın 11-ci maddəsinə müvafiq surətdə apardıqları tədqiqatları və məlumat toplanılmasını nəzərə alır.

- 8 GREVIO Konvensiyanın həyata keçirilməsi ilə əlaqədar Avropa Şurasının İnsan hüquqları üzrə Komissarından, Parlament Assambleyasından və Avropa Şurasının müvafiq ixtisaslaşmış qurumlarından, habelə digər beynəlxalq sənədlərə əsasən təsis edilmiş qurumlardan məlumat ala bilər. Bu qurumlara təqdim edilən şikayətlər və onların nəticələri GREVIO üçün açıq olmalıdır.
- 9 Əldə edilən məlumatlar kifayət etmədikdə və ya 14-cü bənddə nəzərdə tutulmuş hallarda GREVIO milli hakimiyyət orqanları ilə əməkdaşlıq etməklə və müstəqil milli ekspertlərin köməyi ilə subsidiar əsasda ölkə səfərləri təşkil edə bilər. Bu səfərlər zamanı GREVIO konkret sahələr üzrə mütəxəssislərin yardımından yararlına bilər.
- 10 GREVIO qiymətləndirmənin əsaslandığı müddəaların həyata keçirilməsi ilə bağlı təhlili, o cümlədən müvafiq Tərəfin müəyyən edilmiş problemləri necə həll etməsi ilə əlaqədar təklifləri əks etdirən hesabat layihəsi hazırlayır. Hesabat layihəsi rəy verilməsi üçün qiymətləndirmənin aparıldığı Tərəfə təqdim edilir. Onun şərtləri hesabatı qəbul edərkən GREVIO tərəfindən nəzərə alınır.
- 11 Əldə edilən bütün məlumatlar və Tərəfin şərtləri əsasında GREVIO bu Konvensiyanın müddələrinin həyata keçirilməsi ilə bağlı həmin Tərəfin gördüyü tədbirlərə dair hesabatı və nəticələri qəbul edir. Bu hesabat və nəticələr müvafiq Tərəfə və Tərəflərin Komitəsinə göndərilir. GREVIO-nun hesabat və nəticələri qəbul edildikdən sonra müvafiq Tərəfin mümkün şərtləri ilə birlikdə dərc olunur.
- 12 1-8-ci bəndlərdə nəzərdə tutulmuş prosedura xələl yetirmədən Tərəflərin Komitəsi GREVIO-nun hesabatı və nəticələri əsasında bu Tərəfə ünvanlanmış a) GREVIO-nun nəticələrini həyata keçirmək üçün görülən tədbirlər, tələb olunarsa, onların həyata keçirilməsi ilə bağlı məlumat təqdim etmək üçün tarixin müəyyən edilməsi ilə bağlı və b) bu Konvensiyanın müvafiq qaydada

həyata keçirilməsi həmin Tərəflə əməkdaşlığın genişləndirilməsinə yönəlmiş tövsiyələr qəbul edə bilər.

- 13 GREVİO Konvensiyanın ciddi pozuntularının miqyasının və ya sayının qarşısını almaq və ya məhdudlaşdırmaq üçün dərhal diqqət tələb edən problemlərin olduğu vəziyyəti əks etdirən etibarlı məlumat alarsa, qadınlara qarşı ciddi, kütləvi və ya davamlı zorakılıq hallarının qarşısını almaq üçün görülən tədbirlərlə bağlı xüsusi hesabatın təcili surətdə təqdim edilməsini tələb edə bilər.
- 14 Müvafiq Tərəfin təqdim etdiyi, habelə ona məlum olan hər hansı digər etibarlı məlumatı nəzərə alaraq GREVİO araşdırma aparmaq və araşdırma barədə təcili surətdə GREVİO-ya məruzə etmək üçün bir və ya bir neçə üzvünü təyin edə bilər. Tələb olunsaydı və Tərəfin razılığı ilə araşdırmaya həmin Tərəfin ərazisinə səfər də daxil edilə bilər.
- 15 14-cü bənddə nəzərdə tutulmuş araşdırmanın nəticələrini təhlil etdikdən sonra GREVİO bu nəticələri hər hansı şərh və tövsiyələrlə birgə müvafiq Tərəfə və lazım olarsa, Tərəflərin Komitəsinə və Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsinə təqdim edir.

Maddə 69 – Ümumi tövsiyələr

GREVİO lazım bildiyi hallarda bu Konvensiyanın həyata keçirilməsi üzrə ümumi tövsiyələr qəbul edə bilər.

Maddə 70 – Monitorinqə parlamentlərin cəlb edilməsi

- 1 Milli parlamentlər bu Konvensiyanın həyata keçirilməsi üçün görülən tədbirlərin monitorinqində iştirak etmək üçün dəvət olunur.
- 2 Tərəflər GREVİO-nun hesabatlarını öz milli parlamentlərinə təqdim etməlidirlər.
- 3 Avropa Şurasının Parlament Assambleyası bu Konvensiyanın həyata keçirilməsini müntəzəm olaraq qiymətləndirməyə dəvət edilir.

X Fəsil – Digər beynəlxalq sənədlərlə əlaqə

Maddə 71 – Digər beynəlxalq sənədlərlə əlaqə

- 1 Bu Konvensiya bu Konvensiyanın Tərəflərinin iştirakçısı olduqları və ya gələcəkdə olacaqları və bu Konvensiya ilə tənzimlənən məsələlərlə bağlı müddəaları əks etdirən digər beynəlxalq sənədlərdən irəli gələn öhdəliklərə xələl gətirmir.
- 2 Bu Konvensiyanın Tərəfləri onun müddəalarını tamamlamaq və ya gücləndirmək, yaxud Konvensiyada təsbit olunmuş prinsiplərin tətbiqini asanlaşdırmaq məqsədi ilə bu Konvensiyada öz əksini tapmış məsələlərlə bağlı bir-biri ilə ikitərəfli və ya çoxtərəfli sazişlər bağlaya bilərlər.

XI Fəsil – Konvensiyaya düzəlişlər

Maddə 72 – Düzəlişlər

- 1 Bu Konvensiyaya düzəliş edilməsi ilə bağlı edilmiş hər hansı təklif Avropa Şurasının Baş katibinə təqdim edilir və onun tərəfindən Avropa Şurasına üzv olan dövlətlərə, Konvensiyanı imzalamış hər bir dövlətə, Konvensiyanın bütün Tərəflərinə, Avropa İttifaqına, 75-ci maddəyə uyğun olaraq bu Konvensiyanı imzalamağa dəvət edilmiş hər bir dövlətə və 76-cı maddəyə əsasən bu Konvensiyaya qoşulmağa dəvət edilmiş hər bir dövlətə göndərilir.
- 2 Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsi təklif olunan düzəlişi nəzərdən keçirdikdən və Konvensiyanın Avropa Şurasına üzv olmayan Tərəfləri ilə məsləhətləşdikdən sonra Avropa Şurası Nizamnaməsinin 20-ci maddəsinin d bəndində nəzərdə tutulmuş çoxluq tərəfindən düzəlişi qəbul edə bilər.
- 3 Nazirlər Kabineti tərəfindən 2-ci bəndə uyğun olaraq qəbul edilmiş hər hansı düzəlişin mətni qəbul edilmək üçün Tərəflərə göndərilir.
- 4 2-ci bəndə uyğun olaraq qəbul edilmiş hər hansı düzəliş bütün Tərəflərin düzəlişi qəbul etdiklərini Baş Katibliyə bildirdiyi tarixdən sonra bir

aylıq müddətin bitməsinin ardından gələn ayın ilk günündə qüvvəyə minir.

XII Fəsil – Yekun müddəalar

Maddə 73 – Bu Konvensiyanın təsiri

Bu Konvensiyanın müddəaları qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının qarşısının alınması və onlarla mübarizə sahəsində insanlara daha əlverişli hüquqlar verən və ya verəcək artıq qüvvədə olan və ya qüvvəyə minə bilən milli qanunvericilik normalarına və məcburi qüvvəyə malik beynəlxalq sənədlərin müddəalarına xələf gətirmir.

Maddə 74 – Mübahisələrin həlli

- 1 Tərəflər bu Konvensiyanın müddəalarının tətbiqi və ya təfsiri ilə bağlı ortaya çıxıb bilən hər hansı mübahisəni ilk öncə danışıqlar, barışdırma, arbitraj və ya onların qarşılıqlı razılıq əsasında qəbul etdikləri hər hansı digər dinc nizamasalma yolu ilə həll etməyə çalışmalıdırlar.
- 2 Avropa Şurasının Nazirlər Kabineti Tərəflərin də razılığı ilə mübahisəli məsələlərdə onların istifadə edə biləcəyi həll prosedurlarını müəyyən edə bilər.

Maddə 75 – İmzalama və qüvvəyə minmə

- 1 Bu Konvensiya Avropa Şurasının üzv dövlətləri, onun hazırlanmasında iştirak etmiş üzv olmayan dövlətlər və Avropa İttifaqı tərəfindən imzalanmaq üçün açıqdır.
- 2 Bu Konvensiya təsdiq edilməli, qəbul olunmalı və ya bəyənilməlidir. Təsdiq, qəbul və ya bəyənilmə sənədləri Avropa Şurasının Baş katibinə saxlanmağa verilir.
- 3 Bu Konvensiya Avropa Şurasının ən az 8 üzvü daxil olmaqla 10 imzalayan tərəfin 2-ci bəndin müddəalarına uyğun olaraq Konvensiyanın məcburiliyinə razılıq verməsindən sonra üç aylıq

müddətin bitməsinin ardından gələn ayın birinci günü qüvvəyə minir.

- 4 1-ci bənddə nəzərdə tutulan və Konvensiyanın məcburiliyinə sonradan razılıq verən hər hansı dövlət və ya Avropa Birliyi barəsində Konvensiya təsdiq, qəbul və ya bəyənilmə sənədinin saxlanmağa verildiyi tarixdən sonra üç aylıq müddətin bitməsinin ardından gələn ayın birinci günü qüvvəyə minir.

Maddə 76 – Konvensiyaya qoşulma

- 1 Bu Konvensiya qüvvəyə mindikdən sonra Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsi Konvensiyanın Tərəfləri ilə məsləhətləşdikdən və onların yekdil razılığını aldıqdan sonra Konvensiyanın hazırlanmasında iştirak etməmiş Avropa Şurasına üzv olmayan dövlətləri Avropa Şurasının Nizamnaməsinin 20-ci maddəsinin d bəndində nəzərdə tutulan çoxluğun qəbul etdiyi qərar və Tərəflərin Nazirlər Komitəsində təmsil olunmaq səlahiyyəti verilmiş nümayəndələrinin yekdil razılığı ilə bu Konvensiyaya qoşulmağa dəvət edə bilər.
- 2 Hər hansı qoşulan dövlət barəsində Konvensiya qoşulma sənədinin Avropa Şurasının Baş katibinə təqdim edildiyi tarixdən sonra üç aylıq müddətin bitməsinin ardından gələn ayın birinci günü qüvvəyə minir.

Maddə 77 – Tətbiq olunan ərazi

- 1 Hər hansı bir dövlət və ya Avropa İttifaqı Konvensiyanın imzalandığı və ya təsdiq, qəbul, bəyənilmə və ya qoşulma sənədlərinin saxlanmağa verildiyi zaman Konvensiyanın şamil olunacağı ərazi və ya əraziləri müəyyənləşdirə bilər.
- 2 Hər bir Tərəf sonradan istənilən vaxt Avropa Şurasının Baş katibinə ünvanlanmış bəyanatla bu Konvensiyanın tətbiq sahəsinə bəyanatda qeyd edilən və beynəlxalq münasibətlərinə görə məsuliyyət daşdığı, yaxud adından öhdəlik vermə səlahiyyətinin təmin olunduğu digər əraziləri daxil edə bilər. Bu cür ərazi

barəsində Konvensiya belə bəyanatın Baş katib tərəfindən qəbul edildiyi tarixdən sonra üç aylıq müddətin bitməsinin ardından gələn ayın birinci günü qüvvəyə minir.

- 3 Əvvəlki iki bəndə əsasən, qeyd edilmiş ərazi ilə bağlı verilmiş hər hansı bəyanat Avropa Şurasının Baş katibinə ünvanlanmış bildirişlə geri götürülə bilər. Geri götürülmə bu cür bildirişin Baş katib tərəfindən qəbul edildiyi tarixdən sonra üç aylıq müddətin bitməsinin ardından gələn ayın birinci günü qanuni qüvvəyə minir.

Maddə 78 – Qeyd-şərtlər

- 1 Bu Konvensiyanın hər hansı müddəası ilə bağlı 2 və 3-cü bəndlərdə nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla heç bir qeyd-şərt irəli sürülə bilməz.
- 2 Hər hansı dövlət və ya Avropa İttifaqı Konvensiyanın imzalandığı və ya təsdiq, qəbul, bəyənilmə və ya qoşulma sənədlərinin saxlanmağa verildiyi vaxt Avropa Şurasının Baş katibinə ünvanlanmış bəyanatla aşağıda verilmiş müddəaları ancaq xüsusi hallarda və ya vəziyyətlərdə tətbiq etməmək və ya etmək hüququnu özündə saxladığını bəyan edə bilər:
 - 30-cu maddənin 2-ci bəndi;
 - 44-cü maddənin 1-ci bəndinin e yarım bəndi, 3-cü və 4-cü bəndləri;
 - Yüngül cinayət əməlləri ilə bağlı 35-ci maddəyə dair 55-ci maddənin 1-ci bəndi;
 - 37, 38 və 39-cu maddələrə dair 58-cimaddə;
 - 59-cu maddə.
- 3 Hər hansı dövlət və ya Avropa İttifaqı Konvensiyanın imzalandığı və ya təsdiq, qəbul, bəyənilmə və ya qoşulma sənədlərinin saxlanmağa verildiyi vaxt Avropa Şurasının Baş Katibinə ünvanlanmış bəyanatla 33 və 34-cü maddələrdə nəzərdə tutulmuş əməllərə görə cinayət sanksiyalarının əvəzinə qeyri-cinayət

sanksiyaları təmin etmək hüququnu özündə saxladığını bəyan edə bilər.

- 4 Hər hansı bir Tərəf Avropa Şurasının Baş Katibinə ünvanladığı bəyanatla qeyd-şərti tamamilə və ya qismən geri götürə bilər. Bu bəyanat Baş Katib tərəfindən qəbul edildiyi tarixdən etibarən qüvvəyə minir.

Maddə 79 – Qeyd-şərtlərin etibarlılığı və onlara yenidən baxılması

- 1 78-ci maddənin 2 və 3-cü bəndlərində nəzərdə tutulan qeyd-şərtlər bu Konvensiyanın müvafiq Tərəfi barəsində qüvvəyə mindiyi gündən etibarən beş il müddətinə etibarlıdır. Lakin bu cür qeyd-şərtlər eyni müddət üçün yenilənə bilər.
- 2 Qeyd-şərtin etibarlılıq müddətinin bitməsindən on səkkiz ay əvvəl Avropa Şurası Baş Katibliyi müvafiq Tərəfə etibarlılığın bitməsi haqqında bildiriş ünvanlayır. Etibarlılıq müddətinin bitməsindən əvvəl üç aydan gec olmayaraq Tərəf Baş katibə qeyd-şərtini saxladığı, ona düzəliş etdiyi və ya onu ləğv etdiyi barədə bildiriş verir. Müvafiq Tərəf bildiriş təqdim etməzsə, Baş Katib həmin Tərəfi qeyd-şərtin avtomatik olaraq altı ay müddətinə uzadıldığı haqqında məlumatlandırır. Müvafiq Tərəfin müddətin bitməsindən əvvəl qeyd-şərtini saxladığını və ya ona düzəliş etdiyini bildirməməsi qeyd-şərtin bitməsi ilə nəticələnir.
- 3 Əgər hər hansı bir Tərəf 78-ci maddənin 2-ci və 3-cü bəndlərinə uyğun olaraq qeyd-şərt irəli sürürsə, onun yenilənməsindən əvvəl və ya tələb əsasında GREVİO-ya bu qərarını əsaslandıracaq izahat verməlidir.

Maddə 80 – Denonsasiya

- 1 Hər bir tərəf istənilən vaxt Avropa Şurasının Baş katibinə bildiriş ünvanlamaqla bu Konvensiyanı denonsasiya edə bilər.
- 2 Belə denonsasiya Baş katibin bildirişi qəbul etdiyi tarixdən keçən üç ay müddətindən sonrakı ayın birinci günü qüvvəyə minir.

Maddə 81 – Bildiriş

Avropa Şurasının Baş katibi Avropa Şurasına üzv dövlətlərə, Konvensiyanın işlənilib hazırlanmasında iştirak etmiş üzv olmayan dövlətlərə, Konvensiyanı imzalamış bütün dövlətlərə, bütün Tərəflərə, Avropa İttifaqına və bu Konvensiyaya qoşulmağa dəvət edilmiş bütün dövlətlərə aşağıdakılar barədə məlumat verməlidir:

- a hər bir imza;
- b təsdiq, qəbul, bəyənilmə və ya qoşulma sənədinin saxlanmağa verilməsi;
- c 75 və 76-cı maddələrə uyğun olaraq bu Konvensiyanın bütün qüvvəyə minmə tarixləri;
- d 72-ci maddəyə əsasən qəbul edilmiş bütün düzəlişlər və onların qüvvəyə minmə tarixləri;
- e 78-ci maddəyə uyğun verilmiş hər hansı bir qeyd-şərt və ya qeyd-şərtin geri götürülməsi;
- f 80-ci maddənin müddəalarına müvafiq olaraq edilmiş hər bir denonsasiya;
- g bu Konvensiya ilə əlaqədar hər hansı bir akt, bildiriş və ya məlumat.

Bunun təsdiqi olaraq müvafiq qaydada səlahiyyət verilmiş aşağıda imza edənlər bu Konvensiyanı imzalamışlar.

[2011-ci ilin] may ayının [11-ci] günü [İstanbul] şəhərində hər iki mətn bərabər autentik olmaqla ingilis və fransız dillərində, Avropa Şurasının arxivində saxlanacaq bir nüsxədə tərtib edilmişdir. Avropa Şurasının Baş Katibi mətnin təsdiq edilmiş surətlərini Avropa Şurasının üzv dövlətlərinə, bu Konvensiyanın hazırlanmasında iştirak edən üzv olmayan dövlətlərə, Avropa İttifaqına və Konvensiyaya qoşulmağa dəvət edilmiş hər bir dövlətə göndərir.

Əlavə – İmtiyazlar və siyasi toxunulmazlıq (Maddə 66)

- 1 Bu əlavə Konvensiyanın 66-cı maddəsində nəzərdə tutulan GREVİO-nun üzvlərinə, habelə ölkələrə səfər edən nümayəndə heyətlərinin digər üzvlərinə şamil edilir. Bu əlavənin məqsədləri üçün “ölkələrə səfər edən nümayəndə heyətlərinin digər üzvləri” dedikdə ölkələrə səfərlər zamanı GREVİO-nu müşayiət edən, üçün Konvensiyanın 68-ci maddəsinin 9-cu bəndində nəzərdə tutulan müstəqil milli ekspertlər və mütəxəssislər, habelə Avropa Şurasının əməkdaşları və Avropa Şurası tərəfindən işə götürülmüş tərcüməçilər başa düşülür.
- 2 GREVİO-nun üzvləri və ölkələrə səfər edən nümayəndə heyətlərinin digər üzvləri ölkələrə səfərlərin hazırlanması və həyata keçirilməsi, eləcə də səfərdən sonra səfərlə əlaqədar sonrakı fəaliyyətlə bağlı vəzifələrini yerinə yetirərkən və bu vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün səyahət edərkən aşağıdakı imtiyazlardan və immunitetlərdən istifadə edirlər:
 - a həbsdən və ya tutulmadan və şəxsi yükün müsadirəsindən immunitet və vəzifə səlahiyyətlərini həyata keçirərkən deyilən və ya yazılan sözlərə və edilən bütün hərəkətlərə görə bütün növ hüquqi proseslərdən immunitet;
 - b yaşadıqları və vəzifə səlahiyyətlərini icra etdikləri ölkəni sərbəst şəkildə tərk etmək və ölkəyə qayıtmaq azadlığına qoyulan məhdudiyyətlərdən, vəzifə səlahiyyətlərinin icrası üçün səfər etdikləri və ya tranzit olaraq keçdikləri ölkədə əcnəbi kimi qeydiyyatdan alınmaqdan azad edilmə.
- 3 Vəzifə səlahiyyətlərinin icrası məqsədilə edilən səfərlər zamanı GREVİO-nun üzvlərinə və ölkələrə səfər edən nümayəndə heyətlərinin digər üzvlərinə gömrük və mübadilə yoxlamalarında müvəqqəti rəsmi səfərdə olan xarici dövlət nümayəndələri üçün yaradılan eyni imkanlar yaradılır.

- 4 GREVİO-nun üzvləri və ölkələrə səfər edən nümayəndə heyətlərinin digər üzvləri tərəfindən aparılan, Konvensiyanın həyata keçirilməsinin qiymətləndirilməsi ilə bağlı sənədlər GREVİO-nun fəaliyyəti ilə əlaqədar olduğu həddə toxunulmazdır. GREVİO-nun rəsmi yazışmaları və ya GREVİO üzvlərinin və ölkələrə səfər edən nümayəndə heyətlərinin digər üzvlərinin rəsmi məlumatları yubadıla bilməz və onlara senzura tətbiq edilə bilməz.
- 5 GREVİO üzvləri və ölkələrə səfər edən nümayəndə heyətlərinin digər üzvləri üçün vəzifələrinin icrası zamanı söz azadlığı və tam müstəqillik təmin etmək üçün həmin şəxslərin artıq bu cür vəzifələri yerinə yetirməkdəklərinə baxmayaraq, vəzifələrinin icrası zamanı söylədikləri və yazdıqları sözlərə və etdikləri hərəkətlərə görə hüquqi proseslərdən immuniteti saxlanılır.
- 6 İmtiyazlar və immunitətlər bu Əlavənin 1-ci bəndində nəzərdə tutulan şəxslərə şəxsi fayda üçün deyil, GREVİO-nun maraqları naminə onların vəzifələrinin müstəqil şəkildə icrasını təmin etmək məqsədilə verilir. Avropa Şurasının Baş katibi bu Əlavənin 1-ci bəndində nəzərdə tutulan şəxslərin immunitətinin ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsinə mane olacağı və immunitətin GREVİO-nun maraqlarına xələl gətirmədən ləğv edilə bilməsi barədə fikrə gələrsə, o, həmin immuniteti ləğv edir.

Əlavə II

Qadınlara qarşı zorakılıqla bağlı Parlament Assambleyasının qətnamələri və tövsiyələrinin siyahısı (2000-2014)

- ▶ Qadınlara qarşı zorakılığın qarşısının alınması üçün zorakılığı törədənlərə diqqət ayırma haqqında Qətnamə № 2027 (2014)
- ▶ Avropada fahişəlik, insan alveri və müasir quldarlıq haqqında Qətnamə № 1983 (2014)
- ▶ Təcavüz məqsədilə təqib haqqında Qətnamə № 1962 (2013)
- ▶ Avropa Şurasının Qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında Konvensiyanın Təşviqi haqqında Qətnamə № 1861 (2012)
- ▶ Psixoloji zorakılıq haqqında Qətnamə № 1852 (2011)
- ▶ Məişət zorakılığı qurbanları üçün müdafiə əmrləri haqqında Qətnamə № 1853 (2011)
- ▶ Qadınlara qarşı zorakılığın və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında Konvensiya lahiyəsinə dair rəy № 280 (2011)
- ▶ Gender əsaslı sığınacaq tələbləri üzrə Qətnamə № 1765 və Tövsiyə 1940 (2010)
- ▶ Məişət zorakılığının şahidi olmuş uşaqlar haqqında Qətnamə № 1714 və Tövsiyə № 1905 (2010)
- ▶ Məişət zorakılığı riski altında olan miqrant qadınlar haqqında Qətnamə № 1697 və Tövsiyə № 1891 (2009)

- ▶ Evlilik daxili zorlama da daxil olmaqla qadınların zorlanması haqqında Qətnamə № 1691 və Tövsiyə № 1887 (2009)
- ▶ “Namus cinayətləri” adlanan cinayətlərlə təcili mübarizə ehtiyacı haqqında Qətnamə № 1681 və Tövsiyə № 1881 (2009)
- ▶ Silahlı münaqişələr zamanı qadınlara qarşı cinsi zorakılıq haqqında Qətnamə № 1670 və Tövsiyə № 1873 (2009)
- ▶ Qadınların və gənc qızların qaçırılması da daxil olmaqla gender əsaslı insan hüquqlarının pozulması ilə mübarizə fəaliyyəti haqqında Qətnamə № 1662 və Tövsiyə № 1868 (2009)
- ▶ Qadınların və gənc qızların qəsdən öldürülməsi haqqında Qətnamə № 1654 və Tövsiyə № 1861 (2009)
- ▶ Qadınlara qarşı zorakılıqla mübarizə haqqında: Avropa Şurası Konvensiyasına doğru Qətnaməsi № 1635 və Tövsiyə № 1847 (2008)
- ▶ Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığı ilə mübarizədə birləşmiş parlamentlər: kampaniyanın aralıq qiymətləndirilməsi haqqında Qətnamə № 1582 və Tövsiyə № 1817 (2007)
- ▶ “Zorlama narkotikləri” ilə əlaqəli cinsi hücumlar haqqında Tövsiyə № 1777 (2007)
- ▶ Qadınlara qarşı məişət zorakılığı ilə mübarizədə birləşmiş parlamentlər haqqında Qətnamə № 1512 və Tövsiyə № 1759 (2006)
- ▶ Məcburi evliliklər və uşaq evlilikləri haqqında Tövsiyə № 1723 (2005)
- ▶ Avropada qadınlara qarşı zorakılıqla mübarizə kampaniyası haqqında Tövsiyə № 1681 (2004)
- ▶ “Namus cinayətləri” adlanan cinayətlər haqqında Qətnamə № 1327 (2003)
- ▶ Qadınlara qarşı məişət zorakılığı haqqında Tövsiyə № 1582 (2002)
- ▶ Qadın sünneti haqqında Qətnamə № 1247 (2001)
- ▶ Avropada qadınlara qarşı zorakılıq haqqında Tövsiyə № 1450 (2000)

Əlavə III

Qadınlara qarşı zorakılıqla bağlı Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin presedent hüququ siyahısı

Məişət zorakılığı

- ▶ Vasievska Polşaya qarşı, 2 dekabr 2014 (şikayətin qəbul edilməsi qərarı)
- ▶ Rumor İtaliyaya qarşı, 27 may 2014
- ▶ Eremitiya və başqaları Moldova Respublikasına qarşı, 28 may 2013
- ▶ D.P. Litvaya qarşı, 22 oktyabr 2013
- ▶ Valiuliene Litvaya qarşı, 26 mart 2013
- ▶ E.M. Rumıniyaya qarşı, 30 oktyabr 2012
- ▶ İren Vilson Birləşmiş Krallığa qarşı, 23 oktyabr 2012
- ▶ Koval Polşaya qarşı, 18 sentyabr 2012
- ▶ Kaluçə Macarıstana qarşı, 24 aprel 2012
- ▶ Y.C. Birləşmiş Krallığa qarşı, 13 mart 2012
- ▶ Hacduova Slovakiyaya qarşı, 30 noyabr 2010
- ▶ A. Xorvatiyaya qarşı, 14 oktyabr 2010
- ▶ N. İsveçə qarşı, 20 iyul 2010
- ▶ E.S. və başqaları Slovakiyaya qarşı, 15 sentyabr 2009
- ▶ Opuz Türkiyəyə qarşı, 2 iyun 2009
- ▶ Branko Tomaşiç və başqaları Xorvatiyaya qarşı, 15 yanvar 2009
- ▶ Bevakkua və S. Bolqarıstana qarşı, 12 iyun 2008

- ▶ Kontrova Slovakiyaya qarşı, 31 may 2007

Həbsdə işgəncə

- ▶ Yunke Türkiyəyə qarşı, 22 iyul 2003

Polis zorakılığı

- ▶ İzci Türkiyəyə qarşı, 23 iyul 2013
- ▶ B.S. İspaniyaya qarşı, 24 iyul 2012
- ▶ Yazgül Yılmaz Türkiyəyə qarşı, 1 fevral 2011
- ▶ Maslova və Nalbandov Rusyaya qarşı, 24 yanvar 2008
- ▶ Y.F. Türkiyəyə qarşı, 22 iyul 2003
- ▶ Aydın Türkiyəyə qarşı, 25 sentyabr 1997

Zorlama və cinsi sui-istifadə

- ▶ S.Z. Bolqarıstana qarşı, 3 mart 2015
- ▶ M.A. Sloveniyaya qarşı və N.D. Sloveniyaya qarşı, 15 yanvar 2015
- ▶ O'Kife İrlandiyaya qarşı, 28 yanvar 2014
- ▶ V. Sloveniyaya qarşı, 23 yanvar 2014
- ▶ P. və S. Polşaya qarşı, 30 oktyabr 2012
- ▶ M. və başqaları İtaliya və Bolqarıstana qarşı, 31 iyul 2012
- ▶ İ.Q. Moldova Respublikasına qarşı, 15 may 2012
- ▶ P.M. Bolqarıstana qarşı, 24 yanvar 2012
- ▶ Maslova və Nalbandov Rusyaya qarşı, 24 yanvar 2008
- ▶ M.C. Bolqarıstana qarşı, 4 dekabr 2003
- ▶ Aydın Türkiyəyə qarşı, 25 sentyabr 1997
- ▶ X. və Y. Niderlanda qarşı, 26 mart 1985

Ölkədən çıxarma zamanı işgəncə riskləri

Qadın sünneti

- ▶ Omeredo Avstriyaya qarşı, 20 sentyabr 2011
- ▶ İzevbexay İrlandiyaya qarşı, 17 may 2011
- ▶ Kollins və Akazibie İsveçə qarşı, 8 mart 2007

/Namus cinayəti

- ▶ A.A. və başqaları İsveçə qarşı, 28 iyun 2012

/İnsan alveri və yenidən alver riskləri

- ▶ O.Q.O. Birləşmiş Krallığa qarşı, 18 fevral 2014
- ▶ F.A. Birləşmiş Krallığa qarşı, 10 sentyabr 2013
- ▶ V.F. Fransaya qarşı, 29 noyabr 2011
- ▶ L.R. Birləşmiş Krallığa qarşı, 14 iyun 2011

/Sosial ayrı-seçkilik

- ▶ N. İsveçə qarşı, 20 iyul 2010

İnsan alveri

- ▶ Rantsev Kipr və Rusyaya qarşı, 7 yanvar 2010

Fərdi şəxslər tərəfindən zorakılıq

- ▶ Ebcin Türkiyəyə qarşı, 1 fevral 2011
- ▶ Sandra Yankoviç Xorvatiyaya qarşı, 5 mart 2009

Mənbə: www.echr.coe.int

Əlavə IV

Digər müvafiq beynəlxalq sənədlər və standartların siyahısı

- ▶ Avropa Şurası Nazirlər Komitəsinin Qadınların zorakılıqdan qorunması haqqında üzv dövlətlərə (2002)5 sayılı Tövsiyəsi
- ▶ Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında Konvensiyası (CEDAW) və onun Fakültativ Protokolu
- ▶ CEDAW Komitəsinin Qadınlara qarşı zorakılıq haqqında 19 sayılı Ümumi Tövsiyəsi
- ▶ Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Uşaq hüquqları haqqında Konvensiyası və onun Fakültativ Protokolları
- ▶ Qadınlara qarşı zorakılığın aradan qaldırılması haqqında BMT Baş Assambleyasının Bəyannaməsi
- ▶ Qadınlara qarşı zorakılığın qarşısının alınması, cəzalandırılması və aradan qaldırılması haqqında Amerika qitələrarası Konvensiyası (Belem do Para Konvensiyası)
- ▶ Afrikadakı qadınların hüquqları haqqında İnsan və Xalq hüquqları üzrə Afrika Xartiyasının Protokolu (Maputo Protokolu)

İstanbul Konvensiyasını nə üçün dəstəkləmək lazımdır?

- ▶ Siyasi mövqeyimizi nümayişi kimi aydın və qəti şəkildə qanunverici orqanın nümayəndələri olaraq qadınlara qarşı zorakılığın cinayət və insan hüquqları pozuntusu olduğunu hesab etdiyimizi, buna göz yummağa, bəraət qazandıрмаğa və ya azaltmağa hazırlaşmadığımızı bildirmək;
- ▶ çünki, o, zorakılığa mədəniyyət, adət-ənənə, din və ya “namus” kimi anlayışların fonunda bəraət qazandırılmasını istisna edir;
- ▶ çünki, o, qadına qarşı zorakılığı adiləşdirən gender stereotiplərini və münasibətin dəyişdirilməsini məqsədə çevirir;
- ▶ çünki, o, əlaqələndirilmiş yanaşma, yəni önleyici tədbirlər, müdafiə, məhkəməyə cəlb olunma və vahid siyasətin bir araya gətirilməsinə əsaslandığı üçün qadınlara qarşı zorakılıq hallarının aradan qaldırılmasında səmərəli vasitə olacaqdır;
- ▶ çünki, o, qadınlara qarşı zorakılığın bütün formalarını əhatə edir və məişət zorakılığının digər qurbanlarına - uşaqlara, kişilərə və yaşlılara şamil edilə bilər;
- ▶ çünki, o, dövlətlərə daha qoruyucu standartlar təqdim və tətbiq etmək üçün şərait yaradaraq minimum standartlar müəyyənləşdirməyə çalışır;
- ▶ çünki, onun icrası güclü və müstəqil mexanizm vasitəsilə monitorinq ediləcək;
- ▶ çünki, səmərəli tətbiqi üçün əlavə təminat olaraq Konvensiya milli parlamentləri monitorinq prosesinə cəlb edir;
- ▶ çünki, qadınlara qarşı zorakılığın aradan qaldırılması üçün güclü siyasi və hüquqi fəaliyyət lazımdır və hətta bunun zamanı artıq çoxdan keçib.

“Zorakılıqdan Azad Qadınlar” Parlament şəbəkəsinin üzvləri

**www.assembly.coe.int/stopviolence/
womenfreefromviolence@coe.int**